

**КУД "КОПАОНИК"
ЛЕПОСАВИЋ - ИГРОМ И ПЕСМОМ ДО АУСТРАЛИЈЕ (стр. 22)**

**ИНТЕРВЈУ
Марко Ђурић,
директор Канцеларије
за КиМ (стр. 3)**

Пројекат је финансиран преко Канцеларије за Косово и Метохију, из буџета Републике Србије. Ставови изражени у ИНформатору искључива су одговорност уређивачког одбора, аутора и његових сарадника и не представљају нужно званичан став Канцеларије за Косово и Метохију.

Призрен: Помоћ за Милоша Некића

Република Србија може да помогне својим грађанима и у Призрену.

стр. 5.

стр. 7.

ОПШТИНА ГРАЧАНИЦА – ГРАД ПРИШТИНА

Формирана је општина Грачаница, коју ми покушавамо да заменимо за Приштину.

ОД ЛЕПОСАВИЋА ДО ОСОЈАНА

Запошљавање младих и даље проблем

стр. 12.

стр. 17.

У ВЕЛИКОЈ ЖОЧИ ПРОСЛАВЉЕНА СЛАВА – БЕЛА ВИЛА

Овај живот је само једно попрште за царство небеско...

ЈОШ ЈЕДНА ГРУПА ПРИЗРЕНАЦА У СВОЈИМ КУЋАМА

Приведен крају пројекат Поткалаја II

стр. 18.

стр. 20.

РАДОСТ И ТУГА РАЗЛОЗИ ЗА ОКУПЉАЊЕ НА КИМ

Од прослава до испраћаја на последње путовање

ИГРОМ И ПЕСМОМ ДО АУСТРАЛИЈЕ

Белгијанци полегали испред аутобуса.

стр. 22.

Пројекат је финансиран преко Канцеларије за Косово и Метохију, из буџета Републике Србије. Ставови изражени у ИНформатору искључива су одговорност уређивачког одбора, аутора и његових сарадника и не представљају нужно званичан став Канцеларије за Косово и Метохију.

ТРАНСПАРЕНТНОСТ КЉУЧ УСПЕХА

Интервју са Марком Ђурићем, директором Канцеларије за Косово и Метохију

Са закључењем нашег броја биће тачно годину дана од Вашег именованја на позицију директора Канцеларије за Косово и Метохију. Како процењујете Ваш дванаестомесечни рад на решавању проблема КиМ?

У неким протеклим владама било је уобичајено да се представници власти хвале својим постигнућима и то је био једини начин да грађани изграде било какав утисак о њима, будући да није постојао делотворан начин да се њихов успех или неуспех егзактно измери. У овој влади успостављен је ефикасан систем мерења резултата, тако да више није могуће да се неко ко је потпуно неделотворан представља као велики мајстор у пословима државне управе. О једногодишњим резултатима рада Канцеларије за КиМ најбоље говоре Извештај о раду Канцеларије у 2014. години и Извештај о напретку у дијалогу Београда и Приштине, који су доступни јавности и могу се преузети са веб-сајта www.kim.gov.rs/izvestaji.php. То је, иначе, први пут да Канцеларија за КиМ о пословима из делокруга свог рада јавност извештава на тако транспарентан начин.

Небројено пута смо констатовали да је подршка у стварању услова за повратак расељених недовољна. Иако је прошло већ 16 година од егзодуса још увек велики број расељених жели да се врати у своје домове. Како им у томе помоћи? Који су планови Канцеларије у стварању услова за бржи повратак и одрживост на КиМ?

Одржив повратак не подразумева само да људе физички вратите у места из којих су прогнани, већ и да им обезбедите перспективу за економски опстанак и просперитет. Канцеларија за КиМ покренула је зато дугорочне пројекте руралног развоја и низ других програма који би повратницима требало да омогуће да имају стабилне приходе и да прехранују своје породице. Свесни смо да то нису потези који дају резултате преко ноћи, али то је једини разуман и одговоран начин да се људи подстакну на повратак. Паралелно са тим, Канцеларија пружа помоћ за изградњу и реконструкцију кућа, спољно уређење, комуналне прикључке и друге врсте интервентне помоћи.

ДОСЛЕДНО ПОШТОВАТИ ЉУДСКА ПРАВА

На Косову и Метохији још увек има места у којима локалне власти не дозвољавају прогнаницима посету кућа нити почетак преговора о повратку и обнови кућа. Како то превазићи после 16 година?

У свакој средини, па и на Косову и Метохији, нижи органи власти и полиција дужни су да гарантују спровођење уставног поретка и одлука извршне власти. Привремене институције самоуправе у Приштини морају да експлицитно и искрено осуде сваки инцидент те врсте и самовољу локалних челника и активније допринесу стварању културе у којој ће се људска права доследно поштовати. Такву жељу на делу мора да докаже и међународна заједница, на коју Канцеларија за КиМ врши стални притисак, како би се проблеми интерно расељених особа са подручја КиМ решили на системски начин.

Марко Ђурић, директор Канцеларије за КиМ

Својевремено су сама расељена лица била у прилици да континуирано учествују на састанцима у општинама на КиМ на Општинским радним групама и боре се за подршку у повратку. Како Ви процењујете такав вид активности и постоји ли могућност да се политичким каналима овакве активности поново интензивирају?

Тај тренд је лош, али логичан, будући да у Приштини годинама није било српских политичара са пуним политичким капацитетом који би могли да на самом КиМ буду инспиратори повратка и да врше ефикасан притисак на локалне власти и представнике међународне заједнице да тај процес задрже високо на својој агенди. У косовској влади сада имамо представнике Српске листе, укључујући министра задуженог за повратак, који су у коалициони споразум унели обавезу подстицања повратка интерно расељених, уз безбедносне гаранције привремених институција у Приштини. То не мора бити гаранција да ће се ствари из корена променити, али Срби у покрајини сада макар имају ефикасније полуге притиска.

ОДРЖИВ ПОВРАТАК БИТАН

Неколико година уназад сведоци смо смањења фондова за трајно решавање питања интерно расељених лица. Поштовани господине Ђурићу, у прилици сте да са представницима других држава разговарате о проблемима интерно расељених лица у Србији. Има ли наговештаја за озбиљнију помоћ ради бржег решавања ових проблема?

На проблеме интерно расељених указујем на сваком састанку са страним државницима и дипломатама. Искуство из БиХ и Хрватске учи нас, међутим, да међународна заједница каткад бавећи се проблемима избеглих и интерно расељених посеже за најлакшим, уместо за најправеднијим решењима. Искуство са ових простора међународне организације учи да је лакше помоћи трајну инклузију расељених у срединама у којима су силом прилика смештени, него обезбедити услове за одржив повратак. Ми напротив стално истичемо да је свако решење које пренебрегава неопходност да се људи физички врате на своја имања заправо неправда којом спонзори таквих решења постају саучесници у прогону.

Који су планови Канцеларије за очување културне баштине, са посебним освртом на културно-историјске споменике?

У прошлој години Канцеларија је у сарадњи са Српском православном црквом финансирала низ пројеката реконструкције у нашим црквама и манастирима на КиМ и то ћемо наставити да чинимо и у будућности. За нас је то посао од прворазредног националног значаја, јер реч је о изворишту српске културе, али и националном светионику који Србима на КиМ даје додатни мотив за опстанак на тим просторима.

Код повратка најважнији је кров над главом. Прошлог месеца предали сте на коришћење стамбenu зграду у Бањској. Да ли Канцеларија за КиМ планира и у овој години градњу породичних домова за повратнике и оне који нису напустили своје домове?

Из буџетских средстава за 2014. годину Канцеларија за КиМ финансирала је четири стамбене зграде са 40 станова на територији општина: Косовска Митровица – на локацијама Бошњачка махала (две зграде са укупно 24 стамбене јединице), Пећ – локација Гораждевац (надградња зграде са четири стамбене јединице) и Звечан – локација Бањска (једна зграда са 12 стамбених јединица). У 2015. планирамо почетак радова на изградњи првог великог, модерног и економски самоодрживог повратничког насеља на северу КиМ и друге нове инфраструктурне пројекте и пројекте стамбеног збрињавања.

Ивана Милошевић са ћерком у свом стану у Бањској

Новоизграђена зграда у Бањској

ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА

Пољопривредни радови су у току. Који су ове године планови Канцеларије за КиМ за подршку пољопривредницима и осталима који живе на КиМ?

Прошле године смо установили ефикасан модел помоћи пољопривредницима на КиМ. Свесни да је пољопривреда услов опстанка и останка значајног дела српског становништва на КиМ, ове године ћемо, између осталог, наставити пројекат изградње мини-фарми у Зубином Потоку, подстицати развој сточног фонда, наставити да организујемо сајмове привреде, пољопривреде и вина, и гарантовати повољан откуп и дистрибуцију пољопривредних производа посредством привредног друштва „Метохија“.

Да ли постоје и неки други видови социјалних давања најугроженијима?

Канцеларија пружа помоћ породицама повратника, а месечну новчану повратничку помоћ остварују породице које су се организовано или спонтано вратиле на територију КиМ после 9. јуна 1999. године. Њу тренутно користи око 550 породица. Такође, новчана помоћ даје се породицама отетих и несталих лица, а одобрава се и једнократна помоћ по основу достављених захтева. Ту су и помоћ повратницима за реализацију сетве, пакети хране и средстава за хигијену који се дистрибуирају посредством Црвеног крста Србије, помоћ породицама са новорођеном децом...

Оно што интерно расељена лица интересује је судбина привремених надокнада, финансијских давања која одређене категорије расељених примају. Сам назив каже да су привремене, али све чешће информације о њиховој неизвесности и укидању ствара велику несигурност за велики број породица које су на ивици егзистенције а којима је то једини извор прихода.

Влада Србије инсистира на доследној реализацији социјалне компоненте свог програма. Свима је сигурно јасно да живимо у економски тешким временима, али најугроженији грађани Србије неће бити ускраћени за помоћ, која можда није велика, али је онима који немају ништа или имају веома мало свакако драгоцене. Дакле, Канцеларија за КиМ ће као један од давалаца помоћи социјално угроженим грађанима са КиМ наставити да то чини и у овој години новчаним средствима, помагањем народних кухиња и на друге начине. Подсећам да се само у народним кухињама којима управља организација „Мајка девет Југовића“ у прошлој години хранило око две хиљаде најсиромашнијих људи из енклава.

разговор водио: Златко Маврић
фотографије: Марко Ђоковић, Горан Томић

Призрен: Помоћ за Милоша Некића

Службеник Канцеларије за Косово и Метохију, уручио је у Призрену помоћ у лековима **Милошу Некићу**, који никада није напуштао овај град. Он је том приликом Некићу обећао и помоћ око сређивања и реконструисања његове куће спаљне марта 2004.

"Канцеларија за Косово и Метохију у склопу својих активности помаже људима попут господина Некића. И на овом примеру види се да Република Србија може да помогне својим грађанима и у Призрену. Мислим да је данашња посета јако важна, јер је господин Милош члан породице која је задужила овај град. Конкретно, пошто се Некић тешко креће, јер је два пута ломио кук, учинићемо све да брзо санирамо прилазе кући и око куће и решимо проблем оградe ради његовог сигурног кретања", рекао је службеник Канцеларије за Косово и Метохију.

Очекује се да рад око куће Некића прве резултате да у наредне две до три недеље.

Некић, иначе 86-о годишњак, се захвалио представницима Канцеларије за Косово и Метохију, рекавши да га радује сваки сусрет када са неким може да поразговара о Призрену и његовој породици која је, како је рекао, "уградила живот у историју и изградњу Призрена".

Милош Некић

ДРАГАШ: КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Александар Вулин, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Владе Србије, 6. маја је у селу Враниште код Драгаша отворио канцеларију Националне службе за запошљавање и станицу за тражење посла.

Он је том приликом изразио задовољство што су, како је казао, у стању да отворе ову канцеларију како би се запошљавали млади људи, "поготову када се за њих око две хиљаде сада пружа шанса да траже посао".

Вулин је додао да је отворена ова станица за тражење посла како би се грађанима Горе преко јавних послова Србије отворила могућност приступа фондовима и програмима српске државе.

"Отворили смо две канцеларије где су запослене две особе, али то не значи да други неће имати користи од тога" - рекао је Вулин нагласивши како "Србија никада није делила Горанце и Србе, те да су они грађани Србије".

Вулин је подсетио и да око 97 становника Горе, који живе на Косову, примају помоћ од Србије и да без тога, они не би опстали на Косову.

СРБИ (НЕМАЈУ) ИМАЈУ ПРАВА ДА ПРОДАЈУ КУЋЕ

Након 1999. године у призренској општини изграђено је близу 400 кућа за повратнике. Данас је једна трећина од тих кућа празна. У другој трећини власници бораве, док за трећу трећину многи тврде да су продате, али се о томе не говори, јер то нико неће да потврди. Власници ће, углавном, рећи да то није истина, а они који у њима већ живе, тврде да ту живе као подстанари.

Осим оног моралног, поставља се питање, имају ли Срби право да продају ове куће, намештај и све остало што су добили као подршку у повратку?

Ово смо питање поставили службенику Канцеларије за Косово и Метохију, приликом посете Милошу Некићу у Призрену.

"Влада Србије се противи продаји новосаграђених кућа. Има још посла по том питању, морамо да сазнамо узроке продаје тих објеката. Радимо тренутно на неколико таквих случајева, али више од тога не могу да кажем", навео је службеник Канцеларије, додајући да би приштинске институције "морале да обезбеде већу правну сигурност Србима на Косову и Метохији".

Ајрадин Алија, шеф општинске Канцеларије за заједнице и повратак, најпре каже да он нема података о продаји кућа. За такве (дез)информације оптужује неке од новинара. "За сада немамо доказа о наведеној продаји. Што се правног аспекта тиче, и у самом Министарству, када сам једном приликом тражио да се уговором онемогући продаја, децидирано ми је речено да од момента када добију кључеве власници могу да раде са својом имовином шта им је воља. Из тога можемо закључити да они имају право и да отуђе своју имовину" - каже Алија.

Спаса Андрејевић, службеник за српска питања у овој Канцеларији, тврди да "има сазнања о продаји новоизграђених српских кућа". По мишљењу Андрејевића "Ту ништа није спорно, зато што је то власништво повратника. Објекат који је саграђен на њиховој имовини. Ако је неко могао да сруши њихову имовину, ваљда је могао да поправи", рекао је Андрејевић истичући да сам не подржава одлуке власника о продаји.

Радмила Гаџић, која се са супругом пре три године уселила у своју новоизграђену кућу у насељу Поткаљаја, има јасан став: "Онај ко продаје кућу - биће проклет. Ја моју кућу не продајем и то увек говорим, иако многи кажу да сам продала увек када на неколико дана одем код лекара или деце у Београд. Док сам жива, кућу не продајем". Гаџићева поручује онима којима су куће изграђене да живе у њима, а онима који им граде куће, да не граде онима за које могу да закључе да неће у њима живети.

Сличну поруку учесницима иди-види посете, потенцијалним повратницима, упутио је пре почетка градње, маја 2010. године и **отац Михајло**, старешина манастира Свети Архангели: "Требају нам људи који ће да живе овде. Биће проклетни они који обнове кућу и продају. Проклећу их ја, проклеће их сви. Добро размислите шта радите. Нема оправдања за продају имовине. Ваша обавеза је да се вратите" - поручио је тада отац Михајло.

текст и фотографија: Рефки Алија

ОБЕЛЕЖЕН ДАН СТУДЕНАТА

Дан студената

У Косовској Митровици свечано је обележен дан студената уз присуство многобројних званица и студената. Програм обележавања пропратила је и екипа ИНформатора.

У амфитеатру Техничког факултета у Косовској Митровици, пред препуном салом званица и студената, у организацији Студентског парламента Универзитета, обележен је Дан студената. Обележавање овог догађаја отпочело је интонирањем химне "Боже правде". Након државне химне, хор Факултета уметности уз диригентску палицу професорке **Јасмине Новокмец** отпевао је и химну студената "Гаудеамус игитур".

У ретроспективи једногодишњег рада Парламента, присутни су обавештени да се студентски Парламент у протеклих годину дана истакао у свим значајним дешавањима на КиМ, а нарочито током прикупљања хуманитарне помоћи за подручја у Србији и Републици Српској која су била погођена катастрофалним поплавама, као и приликом недавне хуманитарне акције током које је прикупљено преко 300.000 динара за породилиште у Косовској Митровици.

У име студентског Парламента присутнима се обратио студент проректор, **Ђорђе Спасојевић**, подвлачећи да студенти десет факултета са професорима чине стуб садашњости. Спасојевић је у име студената дао реч да никада неће изневерити своју мисију учења и стицања знања и да ће учинити све за добробит Универзитета.

У име Ректората, скупу се обратио први човек Универзитета у Приштини, са привременим седиштем у Косовској Митровици, ректор, **проф. др Срећко Милачић**. Милачић је рекао да је обележавање Дана студената тренутак када не треба говорити о проблемима већ о постигнутим резултатима, као и о плановима за

будућност. Подсетио је да студенти на КиМ живе и раде на просторима који су најсложенији за разумевање, али који представљају изазов за свакога, да су многа значајна имена у области српске и европске науке били студенти на Приштинском Универзитету.

"Ми никоме не стојимо на путу опстанка. Наше су оружје љубав и знање, слобода појединца. Наша воља се граничи са метафизиком коју могу да разумеју само они који са поносом корачају Косовско Метохијском земљом. Неслободни су људи који се поводе за другима чији су мотиви жеља за доминацијом. Ми на овим просторима унемо да малим стварима дамо садржај који нас обогачује и чини бољим. Зато ћемо уз Божју помоћ дочекати боље дане на Универзитету који ће се с правом поносити својом традицијом". На крају свог обраћања ректор Универзитета је студентима пожелео успех у студирању и срећне студентске дане.

Ђорђе Спасојевић

Проф. др Срећко Милачић

Проф. др Валентина Питулић, добитник награде Студентске конференције Универзитета Србије, студентима је поручила да је сваки празник тренутак за радовање. "Кад радост нестане са човековог лица, онда човек престаје да буде човек. Показали сте на многим местима, где је било страшно бити, и тешко утећи, да сте не само браниоци знања нашег Универзитета, него да сте и браниоци отаџбине. Ви сте испит зрелости положили са оценом 10.

Каже се да се лош глас далеко чује, али се добар чује још даље. Хвале вас у Београду и у Новом Саду, у Крагујевцу, и у Нишу. Хвала вам што сте одлучили да студирате у Косовској Митровици која ових дана и ових година није неважна и није мала, јер многи светски центри управо ових дана разговарају о нама".

Скуп је поздравио и колегама честитао празник и студент **Милан Савић**, који је изабран за члана Националног савета за високо образовање Републике Србије, као једини члан Савета из редова студената.

У културном програму су учествовали студенти **Александра Јаковљевић** и **Јован Алексић**. Програм је завршен хорским извођењем песме "Ово је моја земља" студената Факултета уметности.

текст: Владимир Димитријевић
фотографије: Саша Јефтић

Директор Канцеларије за Косово и Метохију, **Марко Ђурић**, упутио је честитку Приштинском универзитету са привременим седиштем у Косовској Митровици:

"Студентске дане памимо као најлепше доба нашег живота. То су дани када се стичу знања, вештине и интелектуална достигнућа, потенцијали који нам омогућавају да нађемо своје место у друштву. Нове покретачке идеје које свака генерација студената донесе са собом, непроценљиве су вредности за сваки народ", навео је Ђурић.

Он је пожелео свима да буду вредни, интелектуално радознали и храбри и да иду у сусрет новим знањима, а што ће Косово и Метохију унапредити и учинити да се лепше и лагодније живи.

"Влада Републике Србије и Канцеларија за Косово и Метохију ће са своје стране учинити све да побољша ваш стандард и да вам створи услове да останете на нашој светој косметској земљи. За српски народ је од стратешког значаја да млади, образовани људи остану на КиМ и да се својим знањем и способностима носе са изазовима, који су у овом тренутку велики и тешки," поручио је Ђурић.

"Будите јунаци који ће борбу за опстанак и боље сутра водити знањем, умећем и памећу, на понос свих нас," додао је директор Канцеларије за КиМ.

извор: КоССеВ

ОПШТИНА ГРАЧАНИЦА – ГРАД ПРИШТИНА

Општина Грачаница је под своје окриље, поред становника, примила и институције града Приштине. Приликом посете Грачаници покушали смо да од господина Љубинка Караџића добијемо информације како функционише та синергија. Наш домаћин, господин Љубинко Караџић, истовремено је председник привременог органа града Приштине и заменик градоначелника општине Грачаница.

Разговор почињемо све чешћом констатацијом да је Грачаница данас све оно што је Приштина била до 1999. године.

БРАЂЕНА ОБЕЛЕЖЈА

"Грачаница је општина која обухвата сва околна места насељена претежно српским становништвом" – почиње упознавање **Љубинко Караџић**, заменик градоначелника општине Грачаница и председник привременог органа града Приштине. "Поред староседелаца, данашњи становници Грачанице су наше дојучерашње комшије са територије општине Приштина, Липљан и Косово поље. Од тих насеља формирана је општина Грачаница, коју ми покушавамо да заменимо за Приштину, да Грачаница постане урбана средина. Веома је тешко, јер смо почели ни од чега, али смо убеђени да можемо успети у томе уз доста труда и напора и уз помоћ Републике Србије, пре свега Канцеларије за Косово и Метохију."

"Доста тога је урађено у Грачаници у последњих годину и по дана. Променили смо изглед Грачанице. Она је сада препознатљива по неколико споменика које смо успели да поставимо на местима где би требали да буду. Урадили смо споменик краљу Милутину, мислим да је први у Србији, и поставили га у Основну школу у Грачаници. Споменик Милошу Обилићу, који је након 1999. срушен у Обилићу и дуго година стајао у дворишту манастира Грачаница, добио је заслужено место у центру Грачанице. На тај начин смо хтели да подигнемо морал нашег народа и покажемо сврху нашег постојања, останка и опстанка."

ОДЕЉЕЊА ПРИШТИНСКОГ ФАКУЛТЕТА

"Урадили смо доста путева, паркова, игралишта за децу, обданиште у Лапљем селу. Реновирали смо све школе и у плану је да направимо средњошколски центар који нам недостаје, због тога што су нам све средње школе смештене у постојећим зградама основних школа. Планирамо да вратимо нека одељења Приштинског факултета која су сада измештена у Косовску Митровицу. Ове године функционише једно одељење Техничког, односно Електротехничког и Пољопривредног факултета."

Зграда општине

Љубинко Караџић

Какво је стање у здравственој заштити ?

Што се здравствених установа тиче, у Грачаници функционише КБЦ Приштина, додуше у прилично неадекватним условима, али се надамо да ћемо у наредном периоду довршити започету зграду за КБЦ у Бадовцу. Покушавамо да нађемо средства и спонзоре за завршетак те зграде и да је приведемо намени. Тиме би подigli ниво здравствене заштите на много виши ниво.

ЗАТВАРАМО КОНТЕЈНЕРСКА НАСЕЉА

У протеклом периоду је урађено пуно станова за повратнике и расељена лица. Неки су усељени док други тек треба да се уселе. На Падалишту имамо неколико зграда насилно усељених 2011. године, али ћемо и у њих ускоро уселити оне који испуњавају прописане услове за добијање тих станова. Уз помоћ Републике Србије урађено је више кућа за интерно расељена лица.

Како планирате да иселите оне који су узурпирани станове на Падалишту ?

Ти људи су својеволно ушли 2011. године, без ичије сагласности, без икаквих папира. Ми смо у току прошле године расписали конкурс на који су могли да конкуришу сви који су испуњавали критеријуме, па и садашњи узурпатори. На тај начин желимо да обезбедимо смештај за све који живе у контејнерским насељима и колективним центрима у Грачаници, и на тај начин коначно затворимо та насеља. Било је више од 200 захтева. Од тог броја, четрдесетак је оних који испуњавају критеријуме по конкурсима и већ живе у тим становима. Њих нећемо дирати, само ћемо им и званично уручити решења и неће више бити узурпатори. Остале узурпаторе ћемо иселити.

Станари зграда су интерно расељена лица и социјални случајеви. Да ли ће поред станова добити још неку помоћ у виду намештаја, беле технике, хране за одређени период?

Не, ови људи од нас добијају само станове. Град Приштина нема могућности да помогне у опремању станова. Овде очекујемо помоћ невладиних организација које помажу одређене категорије угрожених, расељене или социјалне случајеве, макар за оне екстремно сиромашне. Они који у станове долазе из контејнерских насеља, нити су имали средстава, нити могућности да обезбеде намештај и осталу опрему која ће им сада, у стану, бити неопходна. Информисан сам да Дански савет за избеглице има средства из ЕУ фондова за ову намену, па ћемо им се обратити. Добро би било када би ту помоћ станари могли да добију приликом усељења.

ОДУЗЕТЕ ДУПЛЕ ПЛАТЕ

Како општина Приштина решава проблем незапослености?

Ми смо за разлику од других општина на КиМ успели да запослимо доста људи управо због добре међуопштинске сарадње између града Приштине и општине Грачаница. У току прошле године смо успели да запослимо око 300, углавном, младих људи. Већина њих је са високом стручном спремом. Још увек имамо незапослених, али с обзиром на кризу и ситуацију у каквој јесмо, мислим да смо доста урадили. Пронашли смо рецепт да нема дуплих плата. Одузели смо те плате, расписали конкурсе и запослили младе људе.

Зграде на Падалишту

Споменик Милошу Обилићу

ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА ПОВАТАК

Да ли имате захтеве за повратак расељених?

Имамо доста расељених лица која желе да се врате на КиМ. Нису се људи снашли у централној Србији, или због носталгије. Нама је мило када чујемо да људи желе да се врате у нашу општину, то нам је знак да добро радимо и да стварамо услове за нормалан живот, јер да не радимо добро, да овде није боље него тамо где тренутно јесу, сигурно се не би враћали. Обратио нам се и већи број расељених из Словиња (општина Липљан) са захтевом за релокацију у Суви дол. Општина је спремна да им уступи на коришћење земљиште за градњу породичних домаћинстава. Невладине организације су расположене да им изграде куће или стамбену зграду. У преговорима смо са Данским саветом за избеглице. Не знам докле је то стигло, мислим да се врши анализа колико људи жели да се стварно врати. Људи треба да се враћају, овде су своји на своме, а општина Грачаница и град Приштина ће за кратко време имати све услове за нормалан живот.

разговор водио: Златко Маврић
фотографије: Горан Томић, Саша Јевтић

У СУСРЕТ ВИДОВДАНУ

Савез аматера Косова и Метохије у сарадњи са Домом културе Грачаница овог месеца је одржао XV по реду манифестацију „У сусрет Видовдану“. Ова својеврсна смотре фолклора одржана је у порти манастира Свети Архангели код Призрена. На манифестацији је учествовало око 300 извођача са Косова и Метохије, претежно деце, узраста од 7 до 15 година. Учесници су се такмичили у фолклору, сликању, певању, поезији. У програму су учествовала културно-уметничка друштва са Косова и Метохије, из Македоније, Црне Горе и Србије.

ПО ЗДРАВЉЕ У ОСОЈАНЕ

Ми овде радимо 24 часа. Једном или два пута месечно организован је долазак пацијената из околних места на преглед или по лекове. За хитне случајеве смо ту по потреби. Овај народ овде је срећан што има лекара 24 сата.

Приликом припрема за путовање по Косову и Метохији, намера нам је била да овога пута обиђемо и оне који се брину о здрављу повратника и оних који живе у источној општини. На уласку у Осојане је зграда измештеног Дома здравља Исток. Леп сунчан дан измамио је у двориште здравствене раднике. Наш долазак им је омео подневну паузу. Убрзо нас прима **Миодраг Јашовић**, лекар, специјалиста, некада директор болнице у Пећи, сада лекар опште праксе. У Осојане је дошао као испомоћ пошто у почетку није било лекара. Дошао је на испомоћ и ту остао.

др Миодраг Јашовић

НЕМА ДОВОЉНО ЛЕКОВА

„Добро сам се снашао међу овим народом и не планирам да идем нигде” – почиње разговор доктор Јашовић. “Покривамо комплетан крај општине Исток и део општине Клине, од Црколеза сва села испод Синаја, Драгољевац, Доњи Исток, Бело Поље, Жач, Ђураковац, Клину, Видање, Грабац, Бичу, Клинавац и остала места. Повремено ми одемо у обилазак у поменута места, али најчешће пацијенти долазе код нас. Немамо услова као раније. Сада немамо баш пуно лекова. Ако имамо дамо им, ако не, препишемо им рецепт, па се сналазе у Клини или Митровици. Најгора је ствар што је и у Митровици мало лекова.

БЕЗ ЧЕКАЊА

Имамо истурене амбуланте у Видању и Бичи и тамо стално раде медицинске сестре и брину о пацијентима. Када је нешто озбиљније, ангажујемо возаче који их доводе овде

или их одвезе у Митровицу. Ми овде радимо 24 часа. Једном или два пута месечно организован је долазак пацијената из околних места на преглед или по лекове. За хитне случајеве смо ту по потреби. Тамо где има потребе, идемо и у кућне посете. Овај народ овде је срећан што овде има лекара 24 сата. Ви у Београду морате да чекате ред да закажете код интернисте, па најмање месец дана да чекате да вас прегледа. Овде имају интернисту, кардиолога, без чекања, само уђу на врата и комплетан преглед одмах завршимо, без чекања и заказивања. Зато нам, неретко, долазе овде и из Београда. Радимо и анализу крви. Имамо услова и воље, али је све скупо, нема реагенса, све се свело на минимум одржавања.

У задње време је све теже и теже. До скоро смо имали све. Опрема није нека богзнакаква и врхунска. Требало би свега кад би се имало од куд, а знате каква је ситуација, нема се. Све то може боље да буде.

Ето, компликованије лабораторијске анализе радимо у Митровици. Добро је да пацијенти имају бесплатан превоз два пута недељно. Па где то још има”.

УСЛУГЕ СУ БЕСПЛАТНЕ

Питамо да ли међу пацијентима има и Албанаца.

„Па долазе. Страх их је да дођу, да им не замере њихови, али када је болест у питању, долазе. Ето имам ту људе који долазе редовно код нас из Пећи, Истока и ми све то радимо бесплатно. Код нас нема наплаћивања. Кажу нам да када оду у Пећ код њихових лекара у Дому здравља, без пара не можеш ни да уђеш у амбуланту, а ми овде одрадимо све без динара. Оно што можемо то и учинимо. Сваком ко је потражио услугу било Албанац, било Ром, било ко, ми то радимо бесплатно. По правилу би требало да наплатимо партиципацију, али где сиротињи да узмеш, па овде људи немају од чега да живе”. Интересовало нас је да ли има специфичних обољења.

др Миодраг Јашовић - притисак 147/110 !?

ОСЕДЕЛИ ОД ДОБРОГ ЖИВОТА

“Овде јесте подручје ендемске сапрофитије, мада сада нема тога. Пре рата је било пуно дијализа, а сада их нема пуно. Имамо само једног пацијента на дијализи. Карцинома и хипертензија има код сваког другог човека. Хронични стрес је болест данашњег времена. Стрес, брзи живот, јесте да је село, али се и овде брзо живи. Нема пара, неизвесна будућност, сви грабе нешто да скупе, нон-стоп су пренапрегнути и то је то: притисак, срчана обољења, тумор, доста лимфона, леукемије, карцинома желуца, свега по мало. Али није то толико изражено. Мали је број становника и не може да буде нека масовна појава, кад нас има 500 – 600 укупно”.

СВЕГА ТРЕБА, АЛИ НЕМА

На питање да ли им шта треба и каква је опрема, моји саговорници су скептично гледали. Толико пута су их то питали, али нико ништа није урадио да се стање побољша. Рекосмо да ни ми не можемо ништа да урадимо, осим да ове наше редове прочита неко ко има могућности и жели да помогне.

„Имамо једно санитарско возило са опремом. Све што је хитно ми морамо да транспортујемо за Митровицу. Сваки удес, сваку повреду или хитан случај. Набавка возила нам је приоритет, ова наша су дотрајала. Добро би било и да се лабораторија прошири, мала донација у неком апарату, спектрофотометру, мало реагенаса, па онда ултразвук. То свака боља амбуланта има. За прву дијагностику добро би било да имамо и ултразвук. Имамо стручњака који би на њему радио“ – завршава доктор Јашовић.

Покушавамо да и од осталих радника Дома здравља, тачније медицинских сестара, чујемо нешто о животу и раду у Осојану. Причљиве и срдачне у слободној комуникацији, разбеже се чим се латимо диктафона и фотоапарата. Ипак, уз обавезно „немојте мене да снимате“, успевамо да попричамо са **Негицом Бурић**.

„До рата сам живела у Осојану, а радила у Истоку. Путовала сам по 18 километара у једном правцу сваког дана. После рата смо једно време отишли код мужевљевих у Краљево. Повремено сам долазила за Осојане, али нисмо имали где да живимо, све је било уништено. Када су нам кућу реновирали 2003. године, вратили смо се за стално и ја од тада радим у овом Дому здравља. Сада имам 33 године радног стажа. Добро живимо, не могу да се пожалим, мада данас нигде није добро. Од нормалног живота сигурно нисам оволико оседела, али су сви моји прихватили овакав начин живота и не жале се. А и да се жалимо, нико нам не може помоћи” – схвата реалност Негица.

Разговор је вођен у пријатној, неформалној атмосфери у заједничкој просторији Дома здравља. Покушали смо да господина Јашовића наговоримо да обуче бели мантил и да одемо до ординације ради фотографисања. Одбио је уз образложење да не жели намештене фотографије. Прибегли смо лукавству, па га је наш репортер замолио да му измери притисак, и брзо се покајао. Апарат је показао 147/110. Збуњен, питао је доктора како је то могуће када се фино осећа. Шеретски је одговорио да је то најгоре: човек се добро осећа, не проверава притисак, не ради ништа на нормализовању истог и брзо сконча. Утешно!

Напуштамо Осојане, после ове информације не тако весели...

Бобан Арсић, Силвана Тот и Милош Ковачевић

БРАВО ПРОТИВ МЕДИЈСКОГ МРАКА

Осојане је место у којем се пре тринаест година десио први организовани повратак, две године након егзодуса Срба и неалбанаца. Мештани Осојана вратили су се давне 2001. године и ту остали. Један од проблема са којим су се након повратка суочили било је и информисање, односно проблем са неинформисањем, медијски мрак. Телевизијских канала на српском језику није било, а једина радио станица која може да се чује, из Истока, такође је програм емитовала само на албанском језику. У настојању да изађе из својеврсног медијског мрака, група младих ентузијаста организовала се и направила пројекат који су финансијски подржали ИЦО, Швајцарска амбасада, УНХЦР, УНДП и Министарство за заједнице и повратак. Радио станица, Радио "Браво" Осојане, огласила се 2010. године и од тог дана емитује двадесеточасовни програм.

БЕЗ ИЈЕДНОГ ЗАПОСЛЕНОГ

Директора Радија "Браво", **Драгана Репановића**, затичемо у радној атмосфери у згради Основне школе у Осојану, где се и налази студио овог радија. Накратко прекида своје редовне обавезе како би нас упознао са радом ове младе радио станице.

"Радио Браво чини десетак волонтера који воде радио станицу. Већи део програма је музичког карактера. Сарадници прикупљају актуелне информације на терену (Осојане, Исток, Пећ, Клина) и те снимке емитујемо у одређеним временским интервалима. У поподневним часовима емитује се забавни програм уживо. Чујемо се у целој Метохији: Исток, Клина, Пећ, Дечане до Призрена скоро. Џаба се чујемо и у Призрену, када тамо нема Срба, али слушају нас и Албанци, тиме морамо да се похвалимо, слушају и српску музику. Уређујемо и сајт bravofm.com и то је један од водећих сајтова на Космету. Можемо да се похвалимо да имамо највећу посећеност од било ког сајта на српском језику на Космету".

НЕ РАЗУМЕЈУ НАС

Питамо каква је сарадња са осталим колегама.

„Да нас разумеју, не разумеју нас“ – наставља Репановић. "Имамо доста проблема, поготово што су наши сарадници сви млади људи. Нису то професионални новинари, него ентузијаста који

Драган Репановић – директор Радија Браво

се овом послу уче у ходу. Нико од нас није плаћен. Ако и добијемо некада неку донацију, она је у опреми, надокнаду за ангажовање, за рад, нико не покрива. Али добро, ми смо им и на томе захвални. Важно је да можемо да се чујемо. Конкуришемо где год чујемо да се дају средства, и није нам мило када сазнамо да ми нисмо добили, него неко чији је пројекат мање значајан, али такав је живот. Уместо да нас охрабрују, они који могу да нам помогну, критикују нас, зашто држимо радио станицу када немамо пара. А ми пет година емитујемо програм без прекида, за наш народ. Могли бисмо да се издржавамо од поздрава и честитки, али смо и од тога одустали због лошег искуства. Људи траже да емитујемо разне песме, мало је фалило да нас због тога укину. Покушавамо да будемо умерени и да дуго трајемо. До сада смо имали привремену лиценцу, а ове године смо добили валидну лиценцу, косовску, на 7 година. Добро је да не плаћамо закуп простора и струју, захваљујући разумевању школе. Да имамо и те издатке, не бисмо могли да опстанемо" – захваљује се својим добротворима Репановић.

ГРАДИЋЕ СЕ У ПЕЊИ, КЛИНИ, ИСТОКУ...

Међународна организација за миграције (ИОМ), уз финансијску подршку Европске уније и Министарства за заједнице и повратак (МЗП), реализатор је пројекта под називом "ЕУ Повратак и реинтеграција на Косово, фаза IV", познатији под називом (ЕУ-РПК IV).

Пројекат има за циљ да допринесе одрживо и толерантно мултиетничко друштво, кроз пружање подршке у процесу повратка и реинтеграције на индивидуалном нивоу.

Програм предвиђа подршку у повратку интерно расељених лица и избеглица изградњом кућа и пружањем пакета помоћи, који подразумевају помоћ у храни, хигијени, намештају, покућству, огреву и гранту за самоодрживост.

Пројекат је наставак реализације пројекта РПК III, којим је омогућено да се у претходном периоду у своје нове домове врати 210 породица у општинама: Ново Брдо, Партеш, Призрен, Штрпце. 177 породица добило је хармонизоване пакете помоћи, док је 160 породица подржано грантовима за самоодрживост. У том периоду 50 жена и младих је завршило обуку за израду бизнис планова.

ИОМ је у претходном периоду имплементирао 10 инфраструктурних и комуналних пројеката, са циљем помоћи у реинтеграцији и побољшању услова заједница. Поред обнове и постављања нове канализационе и водоводне мреже, реновиране су и две школе уз подршку локалних омладинских и невладиних организација.

Пројекат РПК IV се такође реализује уз финансијску подршку Европске уније и Министарства за заједнице и повратак (МЗП). Обухвата општине Пећ, Клину, Исток, Штрпце, Суву Реку, Гњилане и Обилић. Поред изградње нових и реновирања оштећених кућа, пројекат предвиђа и организовање иди-види и иди-информиши посета са циљем информисања интерно расељених лица.

У протеклом периоду, одржано је шест састанака општинских радних група на којима је одобрено 56 породица које ће бити асистирани разним видовима помоћи. Изградња кућа за првих 35 корисника започела је маја месеца 2015. године.

Активност се реализује у сарадњи са канцеларијом ДРЦ у Србији и Црној Гори.

текст: Владимир Димитријевић
фотографија: Саша Јефтић

ОД ЛЕПОСАВИЋА ДО ОСОЈАЊА

Захваљујући разумевању и финансијској подршци Канцеларије за Косово и Метохију, новинарској екипи удружења "Свети Спас" и у овој години је пружена могућност да заинтересоване читаоце информисамо о животу сународника на Косову и Метохији. Иако су чланови екипе, у активностима подршке повратку, већи део месеца на просторима Косова и Метохије, увек са посебном зебњом улазимо у овај посао. Годињу дана паузе на информисању ипак учини своје. Хоћемо ли у томе успети? Крећемо на пут са надом да хоћемо, да ће текстове прочитати и они који су у могућности да помогну побољшању живота на КиМ.

У раним јутарњим сатима крећемо на пут. И док смо приликом ранијих извештавања неколико редака губили у описивању путовања, овога пута се није имало шта написати. Путевни добри, прелазак на Косовску страну без пуно задржавања, и ето нас у Грачаници, првом одредишту са нашег плана пута. Након посете општини и нашим пријатељима у Дому културе, планирамо да предахнемо уз познате ћевале, али и овога пута због правовременог извештавања остајемо без доручка. Примећујемо камион са ознакама УНХЦР-а, крећемо за њим и на првом згодном месту га заустављамо и поздрављамо се са нашим познаницима који доносе намештај, белу технику, покућство и храну за повратнике. Подршка повратничкој породици је омогућена кроз пројекат "Унапређене могућности за повратак и реинтеграцију интерно расељених лица" који је финансиран средствима Европске уније посредством Делегације ЕУ у Републици Србији и кофинансиран средствима Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице, а који спроводи Дански савет за избеглице (ДРЦ), са Божуром и Светим Спасом. ДРЦ ће током дана асистирати повратнике у Грачаници, Ливађу и Гори. Крећемо до куће првог повратника. Домаћин нас дочекује на улици и усмерава где да паркирамо возила. Поред њега, ту су чланови породице и комшије, који помажу у преношењу ствари. Захваљујући таквој помоћи све брзо бива истоварено. На инсистирање домаћина, **Горана Миленковића**, седамо у дворишту куће, где Горан отпочиње своју причу.

ПРВИ И ЈЕДИНИ

„Косово смо напустили 1999. године, као и већина наших сународника. Не бих ја отишао, нисам имао разлога, али сам се бојао да се деци нешто не деси. Отишли смо у Бор и тамо остали до фебруара 2014. године. Зашто Бор? Па нисмо имали где. Тамо ми је била сестра, отишли смо на месец-два, рачунајући да ћемо се брзо вратити. До 1999. сам овде имао вулканизерску радњу. Био сам једини вулканизер. Понео сам опрему надајући се да ћу тај посао наставити у Бору. Нисам успео. Живели смо приватно, деца ситна, издржавали смо се радећи на пијаци. Било је тешко. Када смо сазнали да постоји могућност да нам се помогне приликом повратка, спаковали смо ствари и 2014. дошли у Клокот. Ту смо сачекали да се створе услови за повратак у нашу кућу. Захваљујемо се Европској унији и Данском савету за избеглице на помоћи коју су нам упутили. Све је добро и квалитетно, чак много више од оног што смо очекивали. Много ће нам значити за наставак живота у Грачаници“.

Пројекат "Унапређене могућности за повратак и реинтеграцију ИРП" је финансиран средствима Европске Уније посредством Делегације Европске уније у Републици Србији и кофинансиран средствима Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице.

Дански савет за избеглице овај пројекат спроводи са НВО "Божур" и НВО "Свети Спас" који дају велики допринос у реализацији овог пројекта. Пројекат се спроводи у блиској сарадњи са Канцеларијом за Косово и Метохију а блиско се сарађује и са Комесаријатом за избеглице и миграције Републике Србије.

Док је члан наше екипе фотографисао саговорника, стидљиво су нам се придружили и најмлађи чланови породице. Било је лепо видети ову ведру и насмејану породицу на окупу.

„Издржавамо се од мог минималца и очеве пензије“ – наставља Горан. "Нас је шесторо, супруга, ја, троје деце и отац. Ђерка има мали фризерски салон у оквиру куће, али нема посла. Ретко ко дође. Коме је још до фризура у ово време када народ једва преживљава. Волео бих да се вратим свом занату, вулканизерству, имам нешто од старе опреме, али би ми требала нова. Када би се нашао неко да ми помогне са макар 3.000 еура могао бих да од заната издржавам породицу. Ништа ми више не би било потребно. Наравно, само здравље“ – завршава Горан.

Уз наду да ће ове редове прочитати неко од донатора, поздрављамо се са члановима породице Миленковић и крећемо пут Ливађа.

ДА КОМШИЈИ ЦРКНЕ КРАВА

До Ливађа мало километара, али пуно кривина, а и пут је узак, непријатан за мимоилажење. Време је пољопривредних радова, на путу је пуно трактора са прикључним машинама, па путовање траје дуже од планираног. Стижемо до куће нашег другог корисника. Дочекује нас **Бисерка Димић**. На питање има ли кога да јој помогне у истовару намештаја, слеже раменима.

Горан Миленковић

Бисерка Димић

Нема нам друге, остављамо фото апарате, диктафон и заједно са колегама из ДРЦ-а помажемо у истовару. Док смо уносили ствари у кућу примећујемо у дворишту преко пута пуно знатихљеника који у стилу „да комшији цркне крава“ гледају, али нико не прилази. Од Грачанице до Ливађа је непуних десетак километара, али дијаметрално различити менталитет. Након истовара почињемо са упознавањем и ове породице:

„Ми нисмо напустили Косово“ – каже Бисерка. "Из Липљана смо били расељени у Суви До, отуда у Падовац. Свуда приватно, само да не одемо у контејнере. Живот у контејнерима је тежак. Док ми је супруг био жив, било је лакше. Умро је од карцинома, а да није поново видео своју кућу.

Након изградње нове куће, од септембра прошле године смо овде, у Ливађу. Добро нам је, навикли смо се. Као што видите, нисмо имали намештај нити белу технику, захваљујући Европској унији и Данском савету за избеглице сада ћемо боље да живимо. Имам три ћерке. Од моје пензије смо једва спајали крај са крајем. Сада ми две ћерке раде и могу да помогну у школовању треће сестре која је студент електротехнике“ – завршава своје представљање Бисерка.

Поздрављамо се и крећемо пут Косовске Митровице како бисмо били

што ближе Лепосавићу и Бањској за наставак рада у наредном дану. Ноћ проводимо у К. Митровици. На улици и у кафићима пуно младих, до раних јутарњих сати. Рекло би се нема разлике од живота у било којем другом граду у централниј Србији. Да ли је стварно тако?

Било како било, рано ујутро одлазимо до Учитељског факултета у Лепосавићу, који је измештен из Призрена, како би се на дан студената, упознали са радом ове институције. Пре поласка на пут смо електронском поштом упутили званичан захтев деканату. Очекивали смо да ће одговор стићи за два до три дана. Нажалост, није. Није ни много касније, ни до закључења овог броја. Ускраћени за овај вид информације, након обиласка наших пријатеља из КУД Копаник, одлазимо до Бањске, да посетимо породице које су се уселиле у станове добијене од Владе Србије, Канцеларије за Косово и Метохију.

Зграда се налази на узвишици, на путу, неколико десетина метара испред манастира. Првог саговорника, **Драгишу Антонијевић**, налазимо испред зграде. Кренуо је по покућство. Још није завршио са селидбом.

БОЉИ УСЛОВИ ЗА ЖИВОТ

„Ја сам из села Јанков поток, 4 километара одавде. У том селу тренутно живи 5 становника. Морао сам 2000. да дођем овде због посла. Радим у Трепчи, као помоћни радник у цинкари. До пре месец дана сам живео приватно, онда сам, захваљујући Влади Републике Србије добио стан. Посебно ми је част да нам је кључеве уручио директор Канцеларије за КиМ, господин Марко Ђурић. Овде живим са супругом и троје деце. Решили смо кров над главом, то је најважније. Ми а поготово деца ће сада имати много боље услове за живот“ – завршава Драгиша, и одлази послом у којем смо га прекинули, да доноси покућство из села.

На спрату изнад Драгишиног стана врата нам отвара **Ивана Милошевић**. Родом је из Приштине. У таласу егзодуса се са породицом иселила у Прокупље. Њени родитељи још увек живе у Прокупљу.

ПОШЛА НА ФАКУЛТЕТ - ДОБИЛА ПОРОДИЦУ

„Пре три године сам из Прокупља дошла у Косовску Митровицу на факултет и ту упознала садашњег супруга, Ненада Вујошевића. Завршила сам прву годину Филозофског факултета, смер психологија, започела другу годину и удала се. Убрзо смо добили и девојчицу. Богу хвала да смо добили овај стан, сада је много лакше. Не радимо ни супруг ни ја. Помажу нам родитељи, добијамо дечји додатак и социјалну помоћ. Супруг повремено нађе неки посао, најчешће у шуми, као дрвосеча. Мора се од нечега живети. Много би нам значило када би бар један од нас успео да нађе неки стални посао, да бар са те стране будемо сигурнији. Ја сам завршила курс за фризерку, можда у наредном периоду створимо услове да се тиме бавим“ – оптимистички завршава Ивана.

МАМА ТИЈАНА

На спрату изнад, врата отвара насмејана **Тијана Радивојевић**. На први поглед веома млада, са дететом у рукама. Питамо је да ли у стану има неког старијег с ким би могли да разговарамо. Ивана уз осмех рече да је она супруга власника стана и да је ћерка у наручју њена. Изненађени и помало постиђени због таквог наступа и лоше процене, улазимо у стан и започињемо причу.

Читав разговор са Тијаном је био проткан смехом, што због њене веселе нарави, што због непресушног извора назива околних села и места за које смо по први пут чули.

„Стан је добио супруг Сретен“ – каже Тијана. Он је родом из

Драгиша Антонијевић

Тијана Радивојевић са ћерком

Војамислића код Зубин Потока, а свекрва и девер тренутно живе у Тресници, то вам је према Житковцу и Жеровници. Супруг ради у Трепчи, али тренутно нема посла па се сналази радећи као дрвосеча. Ја сам из јужног дела Косовске Митровице. Живели смо у Старом тргу, а после прогона у Вампируши, то вам је зграда у Митровици преко пута гробља. Ја не радим, по струци сам машински техничар за моторна возила. Није лако, за мало дете је потребно доста тога. За сада се сналазимо, највише нам помаже моја мајка“ – кроз осмех завршава своје представљање ова двадесетогодишњакиња. Пре одласка, распитујемо се где још има расељених лица у Бањској. Тијана нас упућује на хотел преко пута њихове зграде. Поздрављамо се и одлазимо до хотела.

Иако бисмо после напорног дана најрадије одмарали морамо да испратимо још један значајан догађај у Косовској Митровици – обележавање Дана студената. Одлазимо до Митровице да пропратимо и овај догађај, а након тога на заслужени одмор.

ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА ПОВРАТАК

Трећи дан нашег боравка на КиМ, рано ујутро крећемо пут Истока. У договорено време стижемо у зграду општине Исток, где нас дочекује општински службеник за повратак, **Весна Малиновић**, од које треба да добијемо информације о стварању услова за повратак у ову општину.

Весна констатује да је интересовање за повратак у источкој општини и даље велико, иако је од егзодуса неалбанског живља прошло 16 година.

„Нећу погрешити ако кажем да је ово једна од најбољих општина на Косову која пружа услове за повратак“ – почиње Весна. „У општини Исток сада тренутно имамо око 230 апликација корисника који очекују да им се пружи подршка за повратак. Радује ме што људи воле ово место и што и даље имају жељу да се овде врате.“

Тренутно на повратку радимо са организацијом ИОМ из Приштине где смо у првој фази већ дефинисали кориснике који ће веома брзо добити кров над главом. Ми од 2010. нисмо имали неки већи повратак, али очекујемо да ћемо у овој години уз помоћ ИОМ-а, УНХЦР-а и КААД-а бити у могућности да одговоримо на већи број захтева за повратак.

Овог месеца смо имали посету расељених у селу Љубожда и захтеве за повратак у ово место. То је једна од средина у којој до сада није било повратка. Видела сам велико интересовање и озбиљност расељених из овог места и мислим да вреди да у наредном периоду радимо на стварању услова за повратак и у Љубожду. У наредном периоду ће општина Исток бити интересантна за донаторе, а на нама је да, од великог броја заинтересованих, селектујемо оне који ће остати у својим новоизграђеним кућама“.

Весна Малиновић

Обиласком места на КиМ сведоци смо да се они који нису напустили Косово жале да се њима не посвећује пажња.

„Овде се не бих сложила са Вама” – категорична је Весна. “То зависи од општине до општине. Ми у Истоку, одговорно тврдим, водимо рачуна и о породицама које нису напустиле Косово. Помажемо им, што у грађевинском материјалу, што у пољопривредним машинама, што у изградњи кућа, тако да ни ова категорија људи није запостављена”.

ЗАПОШЉАВАЊЕ МЛАДИХ И ДАЉЕ ПРОБЛЕМ

Да ли је у општини Исток било запошљавања млађих људи у циљу одрживости?

„Не, до сада није било могућности за запошљавање, и то ме у овом тренутку највише мучи. Званично се стално прича да 10 % представника невећинске заједнице треба да се запосли у разним структурама, али се то не дешава. Када би неко финансирао у неки озбиљнији пројекат мале привреде, сигурно би се смањило број незапослених. Међутим, када говоримо о овом проблему, бојим се да смо се мало размазили, па ни у централној Србији баш не цветају руже када је запошљавање у питању. И овде су потребне идеје и свест људи да више не могу да живе од разних врста помоћи, већ да се требају окренути разним иницијативама и раду. Док се то не схвати, не може бити бољитка” – завршава Весна.

За разлику од ранијих обилазака Истока и Клине, када је Весна све време била са нама, сада због обавеза на послу није могла да напусти канцеларију, али нам је сугерисала где бисмо све могли да одемо. Поздрављамо се и одлазимо до најближег места, Синаја, да видимо како тамо данас повратници живе.

РУШИЛАЧКИ ЈАКИ

Пролазимо кроз Синаје са намером да обавимо разговор са првим повратником којег затекнемо у кући. Непријатно смо изненађени што су куће на почетку села, са чијим власницима смо пре неку годину радили интервју, празне. Првог власника куће затекли смо затекли у дворишту, тек у другој половини села. Уклањао је блокове

са срушеног објекта, рекло би се људском руком и механизацијом. „Ово су трагови ветрова који су овде рушилачки јаки” – објашњава нам тридесетогодишњи **Велимир Зувић**. “Видите, ветар је порушио читав овај нови објекат од тврдог материјала. Са комшијске двоспратне куће ветар је срушио и церклаж, који је пао на балирку и уништио је. Није више за употребу, а преко нам је потребна. Њу и трактор смо добили од манастира Високи Дечани. Трактор су нам убрзо украли и ево након три године нико није пронашао крадљивца. Влада Косова нам је након тога поклонила овај други трактор. Имао сам 15 година када смо са породицом избегли у Тутин. Поред родитеља имам два брата и две сестре, ја сам најстарији. Вратили смо се са првом групом повратника почетком 2009. године и од тада нисмо напустили Косово. Бавимо се земљорадњом и задовољни смо.

Велимир Зувић

САМО ОБЕЊАЊА

Додуше, када смо се вратили обећали су и мени и оцу посао. Мени у општини у Осојану, али још увек ништа од тога, а завршио сам саобраћајну школу. Отац је напустио посао у Тутину верујући да ће обећање испунити. Да није било тих обећања, највероватније се не бисмо вратили, или не бисмо сви. Ја бих можда остао у Тутину. Сада смо без икаквих примања, а отац је тамо имао плату и станлан посао. Сада живимо од пољопривреде. Нема неке зараде, преживљавамо од данас до сутра. Продајемо на пијаци у Истоку. Добијамо семе од Канцеларије за КиМ за један хектар годишње, а обрађујемо 20 хектара. Много би нам значило да се повећа квота расподеле семена. У селу је 2009. направљена 21 кућа. Док је било давања, сви су били ту. Сада има само 6 породица које овде живе. Ми смо једина комплетна породица, у осталим кућама живе по једна до две особе” – завршава Велимир.

Уз искрену жељу да ће им се дато обећање испунити, те да ћемо Велимира приликом нашег наредном доласка затећи ожењеног, напуштамо Синаје и крећемо до Осојана, прве општине у којој се још 2002. године десио први организовани групни повратак. У Љугу се заустаљамо и поздрављамо са нашим пријатељем Новицом Антићем којег сви једино знају по надимку Малајац. Након краћег задржавања крећемо према Осојану.

У Осојану смо се од запослених у Дому здравља упознали са здравственом заштитом на овој територији, а од Драгана Репановића, директора Радио „Браво” сазнали смо како се изборио са медијским мракком и како је медијски покривена источка општина.

ИПАК СЕ И ДАЉЕ ГРАДИ

У повратку из Осојана посећујемо наше старе познанике, породицу **Небојше Дрљевића**. Затичемо их у великим радовима, проширују трем испред куће. Примећујемо доста новина и напретка у односу на наш последњи долазак. Двориште пуно пољопривредних машина и прикључака, као и неколико љутих паса и пуно живине. Иако нисмо имали намеру да обавимо разговор са Небојшом, већ само да га поздравимо, ове позитивне промене које говоре о добром домаћину који је чврсто одлучио да остане на своме, и информација да је Небојша недавно постао још једном отац сина који је се зове Лазар, морамо да забележимо:

„Шталу сам добио од манастира Дечани” – почиње Небојша, увек оран за причу са нама. “Ово што сада правим испред куће и трактор су донација владе Републике Србије и Канцеларије за КиМ. Трактор и прикључне машине су власништво целог села, само се овде чувају. Село се стално повећава, имамо доста породица и неопходна нам је механизација. Када смо се вратили, у селу је било само троје моје деце, данас их има 16”.

Небојша Дрљевић

ПЕТ ЉУТИХ ПАСА

На питање шта ће им толико опасних паса, Небојша одговара – „Увек смо волели псе. Имали смо их и пре рата. Сада их држимо због безбедности. Доста пута смо имали покушаје крађе. Већ сам Вам раније причао да смо више пута проводили бесане ноћи чекајући разбојнике и јурећи за њима по шуми. Сада, са псима, мирније спавамо.

Имам 8 хектара своје земље, то обрађујем, све што је вишак продајемо и од тога се издржавамо. Сетвени материјал за један хектар добијамо од Канцеларије за КиМ. Ја сам ове године имао само 4 хектара пшенице. Имам и нешто живине и стоке: 70 кокошака, 40 пилића, једну краву, једну јуницу и 5 прасића. На селу када имаш леба, млека, сира, ниси гладан” – поручује Небојша.

На путу према Пећи, пролазимо поред Дрсника, и док својим сапутницима причамо о својим утисцима са прве иди-види посете овом месту, давне 2004. године, када је на Косову све било другачије, испред једне куће на узвишици поред пута примећујемо идиличну атмосферу. Испред кућног прага седи четворо људи и ужива на пролећном сунцу. Питамо се да ли су Срби. Не знамо. Одлучујемо да приђемо и питамо. И сазнајемо следеће.

ТЕШКО СЕ ЖИВИ

Представљају нам се, **Драгиња и Радоје Живковић**, комшије, које су дошле у посету **Будимки Живковић**. Са њима је и њихов гост, **Вукосав Гашић** који је дошао из Беркова.

„Ми смо се вратили у другој групи 2008. године. Од 17 кућа остало је нас троје. Повремено долази још један дечко. Највероватније ћемо и ми врло брзо да одемо одавде. Нема шансе да се опстане. Немамо никакву помоћ, а од нечега мора да се живи. Опстајемо од моје пензије од 18000 динара. Што се безбедности тиче, нема проблема. Ето, јутрос сам из Митровице. Био сам на прегледу. Плаћам све, те партиципацију, те ово, те оно. Све се плаћа, 25 евра сам дао за резултате у Клини. Донео сам потврду из комесаријата из Београда да не плаћам партиципацију, они кажу: то овде не важи. И лекове морам да плаћам.”

Берково – Живковићи

БЕЗ ПРИКЉУЧАКА

„Ја сам аутомеханичар, и да имам механизацију, могао бих некако да преживим од свог рада. Село је требало да добије трактор од једне невладине организације. Услов је био да село учествује са 1300 еура. Како људи у селу нису имали пара, ја сам уплатио читав тај износ како не бисмо остали без трактора, али немам ни један прикључак, а без прикључка трактор не вреди. А немам више ни пара да сам набавим прикључак. Идем у околна села и тражим прикључке од Албанаца. Често ми дају, али имају и они посла, а њима требају машине, не могу увек да рачунам на њих. Имамо 5 хектара земље, ту су стално потребне машине” – завршава Радоје своју причу.

Док је Радоје причао, придружио нам се и **Тан Нушај**, католик, како нам се сам представио. Каже да их често обилази, да су то добре комшије и да би им стварно требало помоћи како би остали у Дрснику.

Не желећи да им дајемо лажну наду, рекли смо им да наша помоћ може да се огледа само у објављивању ове њихове исповести, па ако она дирне некога ко може да им конкретно помогне, и ми смо успели у свом задатку.

СМИРАЈ ДАНА

Журимо да кренемо даље, јер ће скоро мрак, а нама ваља још доста путовати. Стижемо до Пећке патријаршије и с обзиром да су посете већ завршене, једва, уз разумевање задужене монахиње, успевамо да накратко обиђемо овај величанствени храм Божи. На мосту у Пећи купујемо познате пећке ћевале и суџук у лепињи и настављамо до манастира Високи Дечани. Након напорног дана, препуштамо се нестварном доживљају и предивном богослужењу дечанских монаха. Са нама је пуно верника и гостију Манастира: војници словеначког контингента КФОР-а, монахиње, часне сестре, верници из околних места са КиМ, Осојана, Истока, Косовске Митровице. Задржавамо се на кратко на чардаку Манастира, на домаћинском послужењу и разговору са оцем Петром. У дубоку ноћ настављамо даље, према Призрену, где ћемо се одморити.

ЈОШ ЈЕДАН ДАН

Прелепо пролећно јутро у Призрену, рекли бисмо као и увек. Обилазимо део повратника у призренском насељу Поткаљаја и информишемо се како им је у новим кућама. После обавезног састанка са нашим колегама из ДРЦ-а Косова и размене информација о стању повратника и могућностима помоћи у наредном периоду, настављамо пут до Грачанице. Ту овога пута затварамо круг и крећемо назад. Циљ нам је да у Грачаници обиђемо повратнике којима је Дански савет Србије уручио намештај и белу технику.

ОДАКЛЕ ДА ПЛАТИМ

Прво се упућујемо до куће **Рамадана Јашаревића**. Јашаревић је након егзодуса, са многобројном фамилијом, до 2006. године живео у Шимановцима, у баракама фирме која је била у стечају. Након куповине фирме од стране приватника морао је да напусти бараку и пређе да живи приватно. „Док сам био здрав радио сам и тако издржавао породицу“ – каже Јашаревић. „Нисам бирао посао, све сам радио. Онда сам се разболео. Срчани сам болесник, имам висок притисак, не могу ништа тешко да радим. Нисам више могао да издржим, само сам кирију плаћао 130 еура. Вратио сам се 2010. године. Нас седморо, три генерације, живимо у две собе. Ја срчани болесник, најстарији син (18 година) болује од леукемије и хепатитиса. Јако тешко живимо. Обећали су да ће ми саградити

Рамадан Јашаревић

нову кућу. Треба да средим још неке папире о власништву, али за то треба пара, а ја немам одакле да то платим“.

Рамадан Јашаревић је такође кроз пројекат ДРЦ-а био асиситиран са повратничким пакетом (намештај, покућство, храна и хигијена) како би се подржала одрживост његове породице након повратка на КиМ. Према упутствима које смо добили, наш следећи саговорник, **Бобан Анђелковић**, требао је да буде у близини куће Јашаревића. Комшије нас упућују на сасвим други крај Грачанице, на новоизграђене зграде у насељу Падалиште. Тамо су и преостали наши корисници које би требало да обиђемо. Анђелковић није напуштао Косово. Из Липљана се иселио у Старо Грацко, а након тога је дошао у Грачаницу. Прво је живео у Ромској кући (где смо га и тражили), након тога у Сушици, па у контејнеру предузећа „Воћар“. Седми пут се селио 2013. године, када је конкурисао за стан који је и добио. Да није било помоћи ЕУ и ДРЦ-а, не би имао како да набави потребну технику за домаћинство и покућство. Ништа не ради. Живи од социјалне помоћи и ради физичке послове када га неко позове, а тога је све мање. Неожењен је, живи са оцем и мајком.

БОЉЕ ДА НИСМО ИМАЛИ УСЛОВА

У згради до Анђелковићеве, ништа боља прича. **Миланка Цвејић** је након '99. избегла из Крајишта у Старо Грацко. Када се вратио газда куће у којој су живели, Цвејићи се 2008. уселјавају у контејнере на Падалишту. Након расписаног конкурса за расподелу станова конкуришу и добијају стан у близини контејнерског насеља. Живи са ћерком од пензије која износи 8000 динара. Помоћ у белој техници и намештају су добили од немачке невладине организације „Арбеитер Самаритер Бунд“ (АСБ).

Миланка Тонић је наш задњи корисник на овом путовању. Након јављања на конкурс, добила је стан на Падалишту. „До 2004. године смо живели у Косову Пољу“ – прича Миланка своју животну причу. „Након мартовског погрома прелазимо у контејнерско насеље фирме Воћар на Падалишту. Прошле године смо добили стан. Ово нам је друга зима у њему. Супруг ми је умро 2006. године од срца. Није више могао да издржи ни болест нашег сина, ни последице мартовског погрома 2004. године. Једва је тада остао жив. Каменовали су га, тукли, а никоме ништа није урадио. Живот је такав, да човек живи и да се мучи. Није имао среће да уђе у овај нови стан. Сада ја и син живимо од мужевљеве пензије. Мада, камо среће да нисмо испуњавали услове за добијање стана, да нас троје здрави и срећни живимо и даље у контејнерима. Снашли би се некако. Овако, видите, син лежи као биљка. Дејан је оперисан од тумора кичме, а ментално је на нивоу детета од пет година. Све се скупило. Докле ћу да издржим, не знам ни ја сама. Морам због њега“.

У кревету поред нас лежи крупан младић, рекло би се уплашен нашим присуством и повремено, као да се стиди, повлачи пуну кесу урина на коју је прикачен. Покушавамо да одемо не реметећи његов мир, ако се то уопште тако може назвати. Поздрављамо се са Миланком са жељом да истраје. Констатујемо да је ДРЦ који их је подржао пакетом беле технике, намештаја, покућства, хране и хигијене и у овом случају помоћ дао у праве руке. Не видимо коме би та помоћ била потребнија.

Крећемо назад за Београд. Иако је дан доста дужи, неизбежно је да нас добар део путовања прати мрак и умор од свега што смо на овом путу видели и чули. И овде смо сада у ситуацији да можемо да вагамо параметре доброг и лошег, различите судбине и менталитете људи. Како неко са мало може бити задовољан и са друге стране оне који никада неће бити задовољни, ма колико имали.

текст: Златко Маврић, Саша Јевтић
фотографије: Горан Томић

У ВЕЛИКОЈ ХОЧИ ПРОСЛАВЉЕНА СЛАВА – БЕЛА ВИЛА

У присуству великог броја мештана, гостију из суседног Ораховца, али и из других средина са Косова, у манастиру Светог Јована у Великој Хочи, прослављен је празник под називом Бела вила. У ову светињу донет је тог дана и Свети огањ из Јерусалима.

Након литије и обиласка цркве, обраћајући се присутнима, **отац Стефан** из суседног манастира Зочиште, рекао је да је Свети огањ стигао из Јерусалима и на тајанствен начин из гроба, заједно са миром, даје православном патријарху јерусалимском благодат Христова васкрсења, која крепи све православне хришћане и све остале јер, како је нагласио, представници свих других помесних цркава и конфесија узимају од православног патријарха тај огањ. То су, по његовим речима, овом приликом узели сви који су били у храму светог Јована у Великој Хочи.

Отац Стефан

“Овде нас је походио Господ благодаћу својом од јуче, када је преко Грачанице, Пећке патријаршије и Дечана, дошао овде да сви примимо ту благодат и понесемо је својим кућама. Да нас Господ крепи и на видљиви начин да овај огањ који када изиђе из гроба, има такву благодат, да људима даје силу; да се може њиме и по коси и по бради и она неће горети. Тако неко време да би постао овај пламен жути и видљиви, али још увек благодатни, и преноси се та благодат од самог васкрсења Христовог. Овај живот је само једно поприште за оно царство небеско, васкрсење Христово” казао је између осталог отац Стефан.

Отац Кирило је појаснио да се последњи дан Ускрса традиционално прославља у овом манастиру што је, каже, и народни обичај у овом крају.

“Данашњи дан је посебан и због тога што се овде изводе и неке старе сеоске игре и обичаји који негују ту традицију. То, заправо, показује да овде живи народ који је вековима на овим просторима, негује своју тардицију, културу и духовност”.

Велики број грађана који су присуствовали овом чину није крио своје одушевљење. **Радмила Симић** појаснила је и шта значи обичај Бела вила.

“Данас је трећи дан Ускрса и песмом “Бела вила град градила”, испраћамо овај наш најрадоснији празник. Рођена сам овде 1937, удала се, изродила децу, сада имам и унуче. Овај обичај се овде увек овако славио. Сада ће момци да се подигну на два спрата и

Радмила Симић

онда ћемо тако весели отићи сви до села” – рекла је баба Радмила. Мештани истичу да ово, између осталог, представља и почетак пролећа и рада на њивама, када се буди и цвета природа. Овај празник има велико значење и за **Голуба Кујунџића**, председника српске општине Ораховац.

Грађење града

“Ово за мене значи јединство вере, нешто што је дошло са изворишта веровања у Бога, у Васкрс, у нови живот. Данашњи дан се прославља и као зов Богу да сачува имања. Раније би се на данашњи дан обилазила сва имања, направио би се круг и посетиле парцеле које би требале ове године да се обраде и на тај начин призивала би се добра и родна година” – рекао је Кујунџић.”
Домаћини и гости Велике (Големе) Хоче дружили су се до касних вечерњих сати уз поштовање обичаја, уз игру и песму.

текст и фотографије: Рефки Алија

У призренском насељу Поткаљаја, ових дана је завршена изградња 8 породичних кућа за 10 породица. Након неколико месеци заједничког живота у такозваној “Транзитној кући”, повратници су се уселили у своје куће опремљене потребним намештајем, белом техником, храном и хигијеном.

ЈОШ ЈЕДНА ГРУПА ПРИЗРЕНАЦА У СВОЈИМ КУЋАМА

Ускршњи празници у Призрену за повратнике у насељу Поткаљаја, били су ове године разлог више за славље у породичном кругу. Призренци, повратници, су 16 година након егзодуса поново били у прилици да из својих новоизграђених кућа, ујутро оду до Саборне цркве Св. Ђорђа на ускршњу литургију. Након повратка из цркве, посетили су своје пријатеље и комшије Албанце и Турке и даривали им ускршње јаје, које још увек припадници ових заједница користе у ритуалу купања деце на Ђурђевдан. Кажу “ваља се, за здравље деце”. Како је Срба од 1999. године мало у Призрену, велики број Призренца староседелаца се морао одрећи овог ритуала.

На путу према Поткаљаји привлачи нас жагор на платоу испред цркве Светог Спаса. Један број повратника се ту окупио ради надметања у куцању Ускршњим јајима. Ривали су им гости Призрена, верници који су из околних места (Ораховац, Велика Хоча, Брезовица и других) дошли на литургију у Саборној цркви, а након тога у обилазак Поткаљаје, како би се уверили како повратници живе. **Сунчица Цветковић**, која је са својим супругом Синошом била један од организатора окупљања испред платоа цркве Светог Спаса, позива заинтересоване посетиоце у своју новоизграђену кућу како би се уверили у квалитет и обим подршке

све то схватамо, трошкови нашег смештаја и хране су били велики. Ипак, сада смо на своме, а временом ће се све довести у ред” – каже Сунчица.

Сунчица и Синоша Цветковић

Пројекат “Подршка одрживом повратку у Поткаљају/Призрен” – фаза II је финансиран средствима Амбасаде Велике Британије и Министарства за заједнице и повратак, а спроводи га Дански савет за избеглице (ДРЦ) Косова и Удружење “Свети Спас”, као партнер ДРЦ-а.

У једном углу куће Цветковића стоји велики транспарент на енглеском језику. Питамо Сунчициног супруга Синошу коме је намењен.

ВЕЛИКО ХВАЛА

“То је захвалност свима који су нам помогли у стварању услова за повратак” – објашњава **Синоша**. “Другачије не могу да захвалим него тим транспарентом, да људи добре воље виде да их нисмо заборавили. Ми смо ту навели све оне који су нам помогли, од донатора до извођача радова и радника који су нам помогли око усељења. Захвалност се конкретно односи, прво на британску Амбасаду, онда на Владу Косова, општину Призрен, УНХЦР, ДРЦ (Дански савет за избеглице), удружење “Свети Спас”, извођаче радова и све остале који су били укључени за подршку повратку у насељу Поткаљаја. Захваљујемо се и ЕУ (Европској Унији) која нам је посредством ДРЦ-а донирала намештај, белу технику, покућство, храну и хигијену. За све то, једно велико хвала. Надам се да ћемо ми оправдати то поверење

коју је ова група повратника добила.

ПОНОВО У СВОЈОЈ КУЋИ

“Ја сам данас пресефна - почиње своју причу сва усхићена Сунчица. Пре неколико дана смо добили кључеве од новоизграђених кућа: намештај, белу технику, храну и хигијену за шест месеци, а данас већ могу и да примам госте и пријатеље и да их скромно угостим. Очекујем да ће се у догледно време вратити и моја деца са унуцима, овако, понекад сам мало сетна, недостају ми унуци. Надам се да ћемо успети и да нешто радимо како бисмо могли да опстанемо. Покушавамо да доведемо што већи број људи, да виде да слободно могу да дођу и шетају Призреном, да се и њима изгради кућа, да се врате, да би мало живнула ова Поткаљаја, Пантелија, Потокмала и остали делови града. Не кажем да је све сјајно, рано смо се уселили у куће, још се зидови нису осушили, влага је, али

Захвалност донаторима

и остати овде заувек”.

Двоспратна кућа Шемића сада је сигурност и решење проблема за четири породице. Цветковићи нису власници куће већ само корисници. Како нису имали своју имовину у Призрену, Сунчица је добила сагласност брата да живот настави у делу његове, како сама каже “родске куће”. Опраштамо се од Цветковића. На изласку нас дочекује Сунчицин брат Драган, који се такође уселио у кућу.

Пројекат “Унапређене могућности за повратак и реинтеграцију ИРП” је финансиран средствима Европске Уније посредством Делегације Европске уније у Републици Србији и кофинансиран средствима Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице. Пројекат се спроводи у блиској сарадњи са Канцеларијом за Косово и Метохију. Дански савет за избеглице овај пројекат спроводи у партнерству са НВО “Божур” и “Свети Спас” који дају велики допринос током реализације овог пројекта.

Драгољуб Шемић се поименице поново захвалио свима који су подржали њихов повратак. “Не може се описати осећај поновног повратка у родну кућу. Овде су нам остали гробови старца, оца, дедова, прадедова. Мени је овај дан као поновно рођење. Имам намеру да овде останем. За који месец одлазим у пензију и планирам да преостале дане проживим у Призрену са мојим пријатељима са којима сам живео годинама. Одмах након повратка, за кратко време сам се срео са много пријатеља са којима сам се и раније дружио и радио. Пошто сам радио у дистрибуцији, имао сам два пријатеља једног Албанца и једног Турчина, са којима сам радио двадесет и нешто година електричарски занат. Били смо ортаци. Планирам да и даље наставим да радим са њима. Добио сам пројектом нешто опреме и алата за рад. Мислим да ће ми то

Драгољуб Симић

бити довољно за опстанак, да не зависим од другог и социјалне помоћи. Више година сам овде радио и живео, познајем људе и није ми битно које су националности, а мени су врата била свуда отворена, свуда сам био позван као мајстор, да одрадим нешто и мислим да ћу и даље бити позиван” – завршава Драгољуб Шемић.

ОПТИМИСТИЧКИ У БУДУЊНОСТ

На другом спрату куће је **Слађана Дурлевић** са супругом и децом.

“Ја сам овде са супругом и децом. Осећам се лепо у својој кући. Ту су и моји рођаци и надам се да ће се створити услови да деца ускоро овде иду у школу пошто тренутно

школу похађају на Брезовици, па смо и ми због тога сада на релацији Призрен – Брезовица. Волела бих да, коначно, за стално будем овде. Имам само речи хвале за све оне који су нам помогли да наставимо да живимо у свом дому. Имам фризерски занат, и опрема коју сам добила ће ми много помоћи да породици повећам кућни буџет. Оптимиста сам, мислим да ће моћи да се живи од тога. Незапосленост је велики проблем, треба на сваки начин доприносити породици” – оптимистички завршава Слађана разговор.

ИСПУЊЕН АМАНЕТ

Силазимо низ Поткаљају, а у подножју нас дочекује још једна повратница, **Весна Станковић**. Весна није рођена Призренка. Удала се за Призренца, историчара, др Векослава Станковића и остала у Призрену. Векослав је један од првих повратника 2003. године, али пошто се тада још нису били створили услови за одрживост и помоћ у реконструкцији тада још читавих кућа, Векослав се са групом од десетак повратника поново вратио у место привременог боравка у ишчекивању бољих времена. На жалост, он та времена није дочекао. Убрзо након поновног повратка, и његова кућа је претрпела последице мартовског погрома 2004. године. Преминуо је, кажу од превелике туге за Призреном. Супруга Весна, каже да јој је оставио у аманет да се врати и настави да живи у кући. Део аманета је успела да испуни, обновљена јој је кућа. Каже да ће истрајати и код испуњења аманета, остаће да живи у кући, док год то буде могла. И док су други у новоизграђене куће уносили иконе, Весна је поносно унела урамљену фотографију свога супруга. Каже да је задовољна градњом, добијеним намештајем и белом теником, а да и други повратици треба да имају у виду да до пре неколико месеци нису имали ништа, до малог парчета земље и рушевине, а сада им увек по нешто недостаје. Са друге стране поручује да не треба осуђивати ни оне који повремено нису у својим кућама, јер морају да обиђу своје у месту привременог боравишта.

Повратници у “Транзитној” кући, пред одлазак у своје нове куће

текст: Златко Маврић
фотографије: Саша Јефтић, Горан Томић

РАДОСТ И ТУГА РАЗЛОЗИ ЗА ОКУПЉАЊА НА КИМ

Шеснаест је године од егзодуса Срба са Косова и Метохије, шеснаест година од напуштања њихових вековних огњишта, толико је исто времена у борби са тугом, безнађем, сећањима на завичај, у борби за опстанком и подршком потомака да иду даље, да се не окрећу, да не памте зло, да праштају, али да не заборављају.

Срби са Косова и Метохије се данас после толико година радо враћају на своја вековна огњишта. Одлазе на Божић, Ускрс, сеоску славу. Одлазе да одају помен својим прецима, одлазе на сахране својих рођака, пријатеља и комшија који никада нису напуштали своја огњишта.

Скупови људи и деце оживе напуштене куће, измаме осмех на лица стараца који су тамо остали да живе, и дају им својим доласком искру вере и наде у бољу будућност.

УСКРС У СЕЛУ ДРАЈЧИЊИ

Драјчићи. Село наомак царског града Призрена, на метохијској земљи, опстало је свих ових година захваљујући малом броју мештана који село никада нису напуштали. Тако су оставили траг постојања младим генерацијама, које су морале да оду, како би се увек могли вратити у своје домове.

Село Драјчићи датира из периода пре XVI века, када је по доласку досељеника из старе Херцеговине, Никшића, и Тетовске котлине, саграђена и црква Св. Николе, која је касније дограђена.

Према подацима из 1947. године, село је бројало 70 кућа, од којих је 61 православна и 9 муслиманских. Пре рата 1999. године, у селу је живело 120 људи српске националности, а данас у селу стално живи око 20 мештана Срба са својим комшијама који су муслиманске вероисповести.

Некада мештани села, који су сада расељени по целој Србији, сваке године долазе организовано на ускршњи празник. Одлазе у домове у којима је остао по неки старији мештанин, у оне у којима већ давно не живи нико. Враћају се цркву у којој су крштени или венчани да прославе овај велики празник Христовог васкресења.

Симић Лало је један од њих. Сваке године организује окупљање повратника, тихо и ненаметљиво, за одлазак у село Драјчићи. Добродошла им је свака помоћ, па и она у превозу, коју најчешће добијају од Канцеларије за Косово и Метохију, посредством удружења „Свети Спас“ у Београду. Увек је одушевљен и пун позитивних искустава, те је тако и ове 2015. године након успешно организованог одласка, дошао у канцеларију Удружења да подели своје утиске.

“Од 2003. године традиционално прослављамо Ускрс у нашем родном селу Драјчићи. Велики број житеља села тренутно расељен по свим крајевима Србије, кренуо је у суботу ујутро у своје родно село. Много више људи је заинтересовано, али нажалост, немају где да бораве тих неколико дана, јер су њихове куће порушене или руиниране, па се не могу користити. У поподневним часовима стигли смо у Средску одакле смо пешице кренули пут Драјчића до којег има око три километара. Другачије се не може, али навикли смо да и по невремену, снегу до колена, пешачимо до села.

Прославили смо ускршњи празник као и сваке године у нашим кућама, од којих неке још увек стоје и пркосе времену и људима, додуше отворених врата и полупаних прозора, али нека, поправимо ми то, очистимо и седнемо у своју кућу из које као да смо јуче изашли. Ту нам је најлепши Ускрс, ту је и прво ускршње јаје поломљено и поједено најслеђе. Моја деца заједно са мном одлазе сваке године. Жао ми је што не могу да остану дужи да заиграју фудбал или прошетају прелепим обронцима села где сам као дете проводио лепе дане. За три дана боравка у селу обавимо све обичаје.

На дан Ускрса смо најпре обишли сеоско гробље, а након тога, као што је то обичај посетили смо родбину и комшије, честитали празник, те смо се тако у празничној атмосфери дружили до касно у ноћ.

У цркви Св. Николе одржана је служба на којој, поред мештана села Драјчићи, присуствују и мештани околних села средачке жупе.

Поново се заорило звоно са цркве Св. Николе у Драјчићима, окретала се мала литија око цркве дижући крсте и носећи у рукама слике својих свеца. Оживело је село, а срца су била пуна. Људи су се након службе дружили уз разне ђаконије, сећајући се старих времена, планирајући будућност на прагу својих кућа.

Три дана ускршњег празника у завичају брзо прође. Најтеже нам је када се пакујемо и враћамо у места где смо расељени, места у којима никада нећемо бити своји. Ипак одржава нас стална мисао и ишчекивање поновног доласка у Драјчиће, на летњи распуст, на сеоску славу или посету родбини. Посебно нас охрабрује чињеница да је међу посетиоцима све више младих људи који показују велику жељу и интересовање за повратак у завичај“ – завршава Симић.

текст: Симић Лало, С.М.
фотографија Симић Лало

ЂУРЂЕВДАН У СЕЛУ РЕЧАНЕ КОД СУВЕ РЕКЕ

Речане је насеље у општини Сува Река на Косову и Метохији. Године 1348. српски цар Стефан Душан је даривао ово село свом манастиру Св. Арханђела код Призрена. Међе које су тада биле потанко обележене одржале су до данас своје неизмењене називе. Сматра се да је већ тада у међама села била и црква Светог Ђорђа – задужбина непознатог војводе који је ту сахрањен 1370. године, како сведочи надгробна плоча у поду цркве. Половином XIX века црква је била оронула, полусрушеног кубета и запустела. Иновнерни мештани, пастири, су у њој зимовали и затварали своје козе, а лети им је служила као пландиште за стоку. Почетком XX века, црква је делимично обновљена.

Мештани села Речане, 30 српских домаћинстава, тачније 192 становника, су као и велики број Срба са Косова и Метохије, 1999. године напустили своје куће и вековна огњишта.

Један од сталних посетилаца свога завичаја, **Стаја Радић** је након повратка са прославе Ђурђевдана у селу, пренео своје утиске: „Прошло је много година после 1999. године када су нам били одобрени обиласци гробља и кућа. Од тада већ уназад неколико година ми редовно сваке године обележавамо сеоску славу Ђурђевдан у цркви „Св. Ђорђе“ у селу. Тако је и ове године из Србије кренуло 50 људи из Младеновца, Краљева и Београда. За разлику од протеклих година, ове године је ишло и доста млађих људи. У почетку је, чини ми се, било мало недоумице како ће све то проћи, али су након прославе били одушевљени, са жељом да поново дођу и следеће године. Иако је црква порушена, остало је од ње само неколико камена, ипак је то за нас велика светиња, а то говори и чињеница да нас и даље вуче да је обиђемо и обележимо празник на својим огњиштима. Том приликом смо се видели и са комшијама Албанцима, са којима смо лепо разговарали. Обишли смо сеоско гробље, а након тога Призрен и манастир „Св. Арханђели“. Пуни смо лепих утисака и захвални смо подршци Канцеларије за Косово и Метохију, која нам помаже у организовању превоза, што нама расељенима много значи. Надамо се да ћемо и следеће године у већем броју прославити Ђурђевдан у свом завичају“. – рекао нам је г. Радић.

текст: С.М.

мајка, **Мирослава-Цава Долашевић**

ХРАБРО СРЦЕ

Велика Хоча – село у Метохији, недалеко од царског Призрена одолева свим искушењима и невољама. Пре рата је ово место имало око 1300, док данас има око 700 становника и 13 цркава. Народ се свакодневно суочава са разним проблемима које ситуација и живот налажу. Млади немају посао, док стари жељно ишчекују своју родбину која им бар на неко време олакша и продужи живот. Једна од таквих је и старица **Мирослава Долашевић**, која је изродила седморо деце, пет синова и две ћерке. Четворица су у потрази за послом отишли из Велике Хоче у Русију и централну Србију. Са мајком је остао најстарији син **Анђелко** са породицом. Ова стара душа је била видно потрешена када је из Велике Хоче морала да испрати свог првенца, али не њеном ни његовом вољом већ, Божијом. Кажу да ништа није теже него кад родитељи испраћају децу на вечни починак. Крајем прошле године, њен син Анђелко се на улици испред кућног прага оклизнуо на леду и повредио главу. Хитно је пребачен у Ђаковицу, потом у Ургентни центар у Приштини. Доктори Албанци су констатовали фрактуру лобање и излив крви на мозак. Трудиле су се изузетно и урадили све, јер је Анђелко исто тако помагао свима. Као добровољни давалац крви, драгоцену течност је дао 150 пута, знанима и незнанима. По томе је био познат у крају, а и шире. За тај хумани гест, Црвени крст Србије доделио му је бројне медаље и одликовања. Године 2008. Олимпијски комитет из Пекинга уручио му је златну медаљу за живот. Након месец дана, пребачен је у КБЦ Србије у Београду. Упркос труду доктора, Анђелко се из коме није пробудио ни након три месеца лечења у Београду. Анђелка су својој кући и мајци Мирослави вратила четири брата која су на задњи сусрет са братом дошли из Москве, Београда и Подгорице. Сахрањен је у Великој Хочи. На задњи починак га је испратило више од 500 људи. У име Црвеног крста Косова и Метохије венац је положио Драгиша Мурганић, председник ове организације. Опело је служило десет свештеника и монаха. Беседу на сахрани одржао је о.Михаило, игуман манастира Св. Архангела код Призрена, где је Анђелко често помагао. Чак и у тим, најтежим тренутцима, мајка Мирослава је, поред свих мука, смогла снаге да теши и храбри снаху Олгу и унуке Данијела, Витомира и Татјану да наставе очевим стопама, имајући љубав према Богу и људима. Захваљујући оваквим мајкама, коју је Анђелко често помињао, наш народ је успевао да опстане на вековним огњиштима призренске Метохије.

Анђелко Долашевић – 150 пута дао крв

текст: Витомир Д.
фотографије: З. Маврић и архива породице

ИГРОМ И ПЕСМОМ ДО АУСТРАЛИЈЕ

КУД Копаоник је основан 1998. године. План и програм рада КУД-а заснива се на очувању српске културне баштине, не само локалитета Лепосавића, него са подручја читавог Косова и Метохије. Захваљујући амбициозном плану, који је био препознатљив, рад друштва прихваћен је и подржан од стране локалне самоуправе Лепосавића, па и шире. Након 17 година рада показало се да је оваква подршка била оправдана и од значаја за очување Српске културне баштине Косова и Метохије.

САЧУВАНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ КиМ

О активности друштва разговарали смо са првим човеком, **Ђорђе Лакушићем**, уметничким директором КУД-а "Копаоник". Лакушић је дугогодишњи радник у култури и непресушни извор креативности. За своје заслуге у култури више пута је награђиван. Члан је извршног одбора Савеза аматера Србије. Лакушић о раду друштва на очувању културне баштине каже:

"Радили смо интезивно на обиласку терена и прикупљању грађе. Радили смо на 13 локација са простора Косова и Метохије. За детаљан рад је неопходно најмање две године изучавања етномузиколошког, короолошког да кажем, шири се знање и историјско и географско и опште. Обрадили смо Сиринићку жупу, Сретачку жупу, градски Призрен као једну потпуно нову материју, урбани део Пећи, Метохије, затим Ђаковицу која је била заиста давно заборављена. Обрадили смо Ђаковицу, Велику Хочу, Ораховац, затим Осојане, стари Колашин, Звечан, Лепосавић, гњиланско поморавље. Вратили смо приштински грађански костим, који је био давно заборављен. Потрудили смо се да стари српски копоран из 1888. године поново вратимо на сцену, затим смо радили Вучитрн, и буквално то је тај период где смо тих 13 локалитета детаљно изучавали. Додатно смо у задње време радили градску Косовску Митровицу и овај сеоски део Звечана.

Када станемо и сумирамо све оно што смо урадили, ствара се једна целовита слика о српском становништву са простора Косова и Метохије које је у време Немањића и након Немањића било изузетно цењено. Тај високи степен културе је за свако дивљење. Етнолошки део говори о традицији одевања, а самим тим и великој економској моћи тих људи.

ВЕЛИКА ПОМОЋ ПОСЛЕНИКА КУЛТУРЕ

Из тог разлога смо сав наш рад срочили у књигу од 200 страна, коју смо назвали "Повратак исходишту". Очекујемо да ових дана књига угледа светлост дана. Помоћ у штампању нам је пружио Приштински музеј, заједно са канцеларијом за КиМ и Министарством за културу.

Већ смо штампали публикацију о грађанској ношњи Срба са простора Косова и Метохије XIX и у првој половини XX века. Све смо радили под надзором Етнографског музеја и музеја Приштине који је сада измештен у Београд. Захваљујући доброј сарадњи са господином Бранком Локићем и докторком Мирјаном Менковић, успели смо да све то уврстимо у један добар каталог.

НАЈБОЉИ У СРБИЈИ

Други облик очувања културне баштине је кроз неговање фолклора и изворне косовске песме. КУД "Копаоник" данас има 320 чланова. Од 1998. године до данашњег дана кроз друштво је прошло више од 1600 чланова. Сви су се они едуковали за чување и неговање традиције и културе Срба са простора Косова и Метохије. КУД има преко 1500 јавних наступа у земљи и иностранству. Од 2000. до 2015. године спада у ред најбољих ансамбала у Србији.

И ове године смо на Републичкој смотри која је одржана у Чачку освојили сребрну плакету на нивоу најбољих ансамбала Србије. То говори о једном континуитету у раду. То је велики успех ако имамо у виду да је Лепосавић једно велико село без музичке школе. Ми смо у оквиру КУД-а направили истурена одељења музичких школа, као што је одељење из Новог Пазара, одељење из Краљева и одељење из Крагујевца. Професоре смо плаћали уз помоћ родитеља и финансијске помоћи КУД-а. Тако су наша деца завршила ниже и средње музичке школе. Захваљујући таквој активности, данас већ имамо два наша члана која су завршила музичку академију, док њих четворо тренутно похађа исту. Све то говори да наше друштво има будућност.

БЕЛГИЈАНЦИ ПОЛЕГАЛИ ИСПРЕД АУТОБУСА

Од 1998. године, КУД је прокрстарио целом Европом. Нема државе у Европи где КУД није стизао у организацији ЦИОФ-а (европска асоцијација фолклора). Прошли смо Француску, Белгију, Италију, Грчку, Мађарску, Немачку, Аустрију, Енглеску. И не само Европу, стигли смо до Аустралије, до Јордана, Туниса, Кине, Русије. Свуда смо имали прилике да прикажемо традицију и културу Срба са простора Косова и Метохије.

Није на тим путовањима све било увек пријатно и хармонично. Одмах након ратних дешавања је о Србима са КиМ ширена јако лоша пропаганда. Имали смо, приликом првих тренутака сусрета непријатности у Белгији и Шпанији, а онда, када су нас боље упознали, доживљавали смо да Белгијанци полегају испред аутобуса и траже да останемо још неки дан. КУД "Копаоник" је достигао један светски реноме.

ОПШТИНА НАЈВЕЋИ ДОНАТОР

Имамо изузетно разумевање општине Лепосавић која годишње издваја негде око милион динара за активности КУД-а. Други део активности покривамо сами својим креативним и менаџерским пословима. Имамо радионицу за производњу аутентичних народних ношњи са КиМ. Направили смо у нашој радионици преко 20 костима. Израђујемо костиме по наруџбини и од тога се издржавамо. КУД "Копаоник", својом активношћу сваки уложен динар учетворостручује.

Ђорђе Лакушић са чланицама ансамбла

разговор водио: Златко Маврић
фотографије: архива КУД "Копаоник"

КОСОВО И МЕТОХИЈА МОЈА ЖИВОТНА И РАДНА ПРЕКРЕТНИЦА

Др Петра Рајчевића, професора на Учитељском факултету у Призрену који је од 1999. године измештен у Лепосавић, упознали смо пре више година у канцеларији удружења „Свети Спас“ у Београду. Долазио је повремено по „Билтен“ удружења у којем смо информисали ИРП о животу на Косову и Метохији. Био је веома заинтересован да од сарадника Удружења чује по нешто о животу људи који су остали на тим просторима, о онима који се враћају, а посебно о стању културне баштине, јер је знао да често боравимо на Косову и Метохији.

Из његове приче сазнали смо да је један део свог живота провео у Призрену, да би од 1999. године свој рад и живот наставио у Лепосавићу.

Његово интересовање за Косово и Метохију, посебно град Призрен, иако је рођен далеко од косовско-метохијске земље, његов несебичан однос према свим дешавањима, како према људима, тако и према свим културним збивањима, навео нас је да га представимо нашим читаоцима.

О свему овоме др Петар Рајчевић каже: „Рођен сам у Цепелишту (Општина Петриње, Република Хрватска). После познатих догађаја у Хрватској 1995. дошао сам у Србију. Било је лутања на разне стране, породица на једној, ја на другој страни, да би се после трагања састао са родитељима код Раче Крагујевачке. Ту смо били неко време, заправо веома кратко.

Крајем 1994. године уписао сам постдипломске студије на Филозофском факултету у Београду (Одсек за педагогију), али сам их због ратних дешавања привремено прекинуо.

Први пут сам отишао на Косово и Метохију 1996. године да бих радио на Учитељском факултету у Призрену, с обзиром да је постојала потреба за таквим кадровима.

Ја никада нисам очекивао да ћу доћи у Призрен. Десило се, онако, случајно. Заволео сам Призрен, људе, имао сам одличне колеге. Допао ми се географски положај Призрена, његово окружење, река Бистрица која протиче кроз сам град. Прихватили су ме лепо, нисам се осећао као неко ко је избегао.

После свега што сам прошао у Хрватској, након прогона и одласка из завичаја, трагао сам за својом породицом која је такође лутала од Руме, Нове Црње, Раче, Белог манастира код Осијека.

У том трагању за животом, изгубио сам и мајку, те су мој отац и брат

одлучили да остану у селу Платичеву између Шапца и Раче.

Нисам могао да знам да мојим трагањима и прогонима није дошао крај, те да ћу поново са својим новим суграђанима, Призренцима, морати да напустим Призрен.

Јуна 1999. године, у колони са народом изашао сам са Косова и Метохије. Привремено сам се сместио код оца и брата у селу Платичеву, да бих се након измештања Учитељског факултета у Лепосавић, поново вратио на Косово и Метохију.

Докторирао сам 2010. године на Филозофском факултету Универзитета у Бања Луци. Пре тога и након тога објавио сам више књига. Радове објављујем у Српском гласу (Топуско), Знамењу (Петриња) и зборнику радова Учитељског факултета у Призрену- Лепосавићу.

Иако су теме везане за стручно образовање у Србији, кроз текстове се свуда протеже и образовање на Косову и Метохији.

Члан сам Удружења „Ђирилица“, чији сам повереник за Лепосавић, члан редакције „Хвосно“ часописа за културу и друштвена питања, као и члан Друштва педагога Републике Српске у Бања Луци. – рекао нам је овај прегалац, који својим радовима доприноси очувању српског културног наслеђа пре свега на пољу образовања, како на просторима целе Србије, тако и на простору Косова и Метохије.

текст и фотографија: С.М.

ЂУРЂЕВДАН У ГОРИ

Више средовећних жена из села Баћка, једног од 18 села у косовском делу Горе, изашло је 6. маја рано ујутро на "травке", наомак сеоске речице. Обичај је да сакупи по неколико граница тек процветалих или озеленелих биљака, најчешће дрена или врбе. Притом певају песме за ову прилику и играју игре, понашајући се попут младих девојака. Пронишају (љуљају) се на љуљашци коју окаче о дрво.

Раније су то чиниле девојке, верене или оне које још нису. Момци би ишли за њима, смејали се, удварали и веселили. Данас, ове средовећне жене настављају традицију како обичај не би нестао.

Након забаве, травчице се носе кући и окаче на улазна врата. Спрема се Ђурђевдански ручак, јер је то, како се овде каже "глава од година" (најважнији дан у години).

Нешто иза поднева окупља се више хиљада мештана, највише младих, из општине Драгаш, али и из других места. То је јединствена прилика да многи упознају своје будуће животне сапутнике. Ту се упознају, а онда се за неколико месеци, организују свадбе.

И овог Ђурђевдана, за Горанце је важила крилатица "Где си-да си, за Ђурђевдан дома да си". Дошли су, како кажу, са све четири стране света. Играли су, веселили се, слушали традиционалну музику уз зурле и гочеве. Била је то прилика да девојке и удате жене обучене у свечану народну ношњу буду у центру пажње. Да би изазвале пажњу, мењају се на месту коловођа а за то њихови укућани или родбина плаћају музичаре.

Ђурђевдан у Гори

текст и фотографија: Рефки Алија

Др Петар Рајчевић

ГРАЧАНИЦА – ЦЕНТАР КУЛТУРНИХ ДЕШАВАЊА

Оно што је некада за културу Косова и Метохије била Приштина, задњих година постаје Грачаница, и више од тога. Ова општина, када је култура у питању иде раме уз раме са многим већим градовима у Србији. Пре неколико дана у Грачаници је гостовала Филхармонија. У исто време када и у Београду емитовали су се филмови “Енкава”, “Бићемо прваци света”, “Горчило” и други. Свакодневно се у овој кући културе одржавају разнолики програми.

У овом броју упознаћемо вас само са делом активности Дома културе Грачаница, радом аматерског позоришта “Јанићије Поповић”. Наши саговорници били су Снежана Алексић, референт за аматеризам, и што је у позоришту, бар за глумце, још значајније, инспиратор, и **Срећко Тодоровић**, референт за аматеризам и режисер.

Након краћег упознавања са активностима позоришта, Срећко Тодоровић нас напушта уз образложење да са екипом мора у Доњу Гуштерицу, на пробе позоришног комада “Краљевски фестивал”, аутора Тоде Николетића. Поздрављамо се и настављамо разговор са Снежаном.

“Аматерско позориште Дома културе у Грачаници ове године има за циљ да се представи са неколико нових представа” – почела је излагање **Снежана Алексић**. “Поред тога, наставићемо репризирање представа из 2014. године, које су се показале као успешне. Са представом „Џин к`о млин“, аутора Тоде Николетића, у режији Срећка Тодоровића, млади глумци представили су се више пута у Грачаници, широм Косова и Метохије, али и ван

Косова. Јуна месеца гостовали смо на Интернационалном фестивалу „Арт“ у Котору, где смо, према речима организатора, били једна од најгледанијих представа која је дошла са стране (око седам стотина гледалаца). Новембра месеца АП „Јанићије Поповић“ било је гост у Македонији, где смо приказали представе у Тетову, Кучевишту и Куманову. Имали смо око хиљаду и шест стотина гледалаца. Почетком децембра представили смо се публици у Суботици.

Оно чиме се дичимо је то што смо у сарадњи са Основним школама општине Приштина – Грачаница дали неколико представа у позоришној сали Дома културе Грачаница од којих је сав приход ишао поплављеним подручјима у Србији и Републици Српској. Изведено је 5 представа, са 1.600. посетилаца. Овом представом посетили смо и Ђаке прваке у Шилову, Пасјану, Ропотову, Партешу, Штрпцу, Кузмину и другим местима.

Ова представа је до сада изведена 35 пута и имала више од 9.500. гледалаца. То је за нас велики успех ако имамо у виду да је позориште обновило свој рад након десет година паузирања. Циљ нам је да у наредном периоду будемо још успешнији.

Ове године навршава се 100 година од рођења нашег истакнутог и великог писца Бранка Ћопића, па смо поводом великог јубилеја одлучили да наше дечије позориште припреми, адаптира и изведе његов познати дечији роман „Магареће године“.

текст: Златко Маврић
фотографије: архива Дома културе

Публика у позоришној сали у Грачаници

Детаљ са представе “Џин као млин”

Пројекат је финансиран преко Канцеларије за Косово и Метохију, из буџета Републике Србије.
Ставови изражени у ИНформатору искључива су одговорност уређивачког одбора, аутора и његових сарадника
и не представљају нужно званичан став Канцеларије за Косово и Метохију.

ИН-форматор – Главни и одговорни уредник: **Златко Маврић**; Уредник: **Владимир Димитријевић**; Уређивачки одбор: **Миљан Љушић** (председник), **Саша Јевтић**, **Горан Томић**, **Гордана Ђекић** (чланови); Технички уредник: **Данијел Пап**; Насловна страна: архива КУД “Копаноник” – Лепосавић, КоССеВ. Адреса редакције: Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије „Свети Спас“, Балканска 25, 11000 Београд,

тел/факс: 011/2686-161; e-mail: svetspas@eunet.rs; web sajt: www.svetispas.org

Штампа: “Maxima Graf” Петроварадин, www.maximagraf.rs; Тираж: 3000 примерака; бесплатан примерак; ISSN 2334-6078